

Lacjalan Leimo

N:o 3-4 2017 7€

**Sivistysseura vei
kukkia Lönnrotille**

SISÄLTÖ

<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Kari Kontu ihastui vaimonsa Inkerin kanssa Vuokkiniemeen ja hankki kylästä vakituisen majapaikan.	40
<i>Mårten Hagström ja Aila-Liisa Laurila:</i> Laukkukauppiaina Suomessa toiminut vuokkiniemäläinen Pekka Remsu kertoo tarinansa.	44
<i>Unto Martikainen ja Aila-Liisa Laurila:</i> Sokea runonlaulaja Miihakali Perttunen peri laulutaitonsa isältään Arhippa Perttuselta.	47
<i>L'udmila Ivanova ja Valentina Mironova:</i> Kielimies Risto Bogdanov syntyi Vuoninisen kylässä ja kuoli epämääräisissä olosuhteissa.	50
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Kaksi karjalaista heimopäivää Helsingin Kaisaniemessä nostivat vuokkiniemeläiset tietäjät ja taitajat esiin.	52
<i>Olga Karlova:</i> Vuokkiniemessä syntynyt, Petroskoissa opiskellut ja Suomessa asuva kirjoittaja kertoo elämästään.	56
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Helsingin yliopiston tutkija Janne Saarikivi pohtii, millä tavalla karjalan kielen asema voisi kohentua.	57
<i>Miikul Pahomov:</i> Tohtoriksi hiljattain väitellyt tutkija selvittää lyydin kielen asemaa suomalais-ugrilaisessa kieliperheessä.	60
<i>Harri Vasander:</i> Tutkimusmatkat koukuttivat miehen Karjalan kulttuuriin ja kasvimaantieteellisiin erikoisuuksiin.	68
<i>Laukunkantajat:</i> Puheenjohtaja Eeva-Kaisa Linna ja vaasalainen Kai Peksu-jeff keskustelelevat omista karjalaisista juuristaan.	71

Karjalan Heimo

Karjalan Sivistysseura ry:n
jäsenlehti ja äänenkannattaja

– Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 –

Seura perustettiin vuonna 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry. Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy *Karjalan Heimo* -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

Kannen kuva:

Lönnotin patsaalla kävivät Roman Gokkoev (vas.), Olga Gokkoeva, Eila Stepanova, Eeva-Kaisa Linna sekä Olga Karlova ja Pekka Suutari poikansa Miitrein kanssa.

Kuvaaja:

Aila-Liisa Laurila

Tarjoa juttua lehteen

Karjalan Heimon aikataulua vuonna 2017

Lehden numero	Aineisto toimitukseen	Lehti painoon	Lukijoilla (viikko)
5-6	03.06.	13.06.	26
7-8	05.08.	15.08.	35
9-10	30.09.	10.10.	44
11-12	25.11.	04.12.	51

Vuoden toinen lehti on Vuokkiniemi-erikoisnumero ja kertoo muun muassa Helsingin Heimopäivistä.

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Heimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja Aila-Liisa Laurila
0400 755 907
paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Lapinkaari 20 B 23, 33 180 Tampere
www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Marita Salonen
Pilkku-Tuotanto Oy, Tampere

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina, 98. vuosikerta.

Ilmoitushinnat

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €,
1/1 s. 430 €, 1/2 s. 300 €, 1/3 s. 235 €, 1/4 s. 185 €,
1/6 s. 140 €, 1/8 s. 115 €

Ilmoitusten toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Luotsikatu 9 D
00160 Helsinki
puhelin (09) 171 414
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi
Toimisto palvelee ti ja to klo 10-15,
heinäkuussa suljettuna.

Tilaushinta/jäsenmaksu

Lehden tilaushinta on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 €,
opiskelijajäsenet 15 € ja lehti sisältyy
jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Danske Bank
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Julkaisutoimikunnan puheenjohtaja
Senni Timonen
www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 20. huhtikuuta 2017

Lehdelle kehuja ja toiveita

Karjalan Heimo toteutti lukijakyselyn heimoviikonlopun yhteydessä 8.–9. huhtikuuta Helsingissä. Läheskään kaikki osallistujat eivät lomaketta täytäneet, mutta ilolla ja kiitoksella päätoimittaja otti vastaan kaikki ne vastaukset, jotka palautuslaatikosta sunnuntai-iltana löytyivät.

Saatujen vastausten perusteella *Karjalan Heimo* on kiinnostava ja pidetty lehti. Kaikkien vastaajien mielestä lehdessä on erittäin kiinnostavia juttuja aina tai vähintään aika usein jotakin kiinnostavaa luettavaa. Tämän kehnompia arvioita yleisestä kiinnostavuudesta ei tullut.

Toisessa kysymyksessä tiedusteltiin, minkälaisia juttuja vastaaja lukee lehdestä kaikkein mieluiten. Ylivoimaisia voittajia olivat reportaasit ja eri paikkakuntien esittelyt, henkilöhaastattelut ja sukututkimusjutut. Niitä kaikkia toivottiin myös lisää. Samoin monet vastaajat lukisivat enemmän uutisia Karjalan Sivistysseuran toiminnasta. Muutamat kertoivat lukevansa lehden aina kannesta kanteen ja pitivät vain muutaman suosikkiaiheen merkitsemistä vaikeana.

Oli erityisen mukavaa, että monet vastaajat jaksoivat paneutua pohtimaan teemoja ja aihepiirejä niin paljon, että antoivat konkreettisia vinkkejä ja ehdotuksia juttuaiheiksi. Lukijat toivoivat muun muassa selvityksiä historiallisista tapahtumista ja kylien elinoloista sekä muun muassa juttuja kansanperinteestä, taioista ja loitsuista. Lisäksi toivottiin tietovisaa ja kysymyspalstaa tai muita tehtäväosioita lukijoita aktivoimaan.

Nuria toivottiin mukaan pitämään omaa palstaa ja ideoimaan itseä kiinnostavaa sisältöä. Tämä on yksi niistä ehdotuksista, joka tekee mieli toteuttaa niin pian kuin mahdollista. – Pitäisi vain ensin löytää ne nuoret, jotka innostuvat tästä ehdotuksesta ja lähtevät vapaaehtoisesti tähän työhön. Ilmoittautumisia otetaan vastaa vaikka heti!

Sama koskee oikeastaan myös toivetta sukututkimusta käsittelevien juttujen lisäämisestä. Sukututkijat itse tietävät, mitä ovat ne asiat, joista olisi hyvä kertoa toisille tutkijoille, ja olisiko jotakin sellaista kerrottavaa, joka voisi kiinnostaa muitakin kuin sukututkimustyöhön syvälle paneutuneita. Ehkä esimerkiksi omien työtapojen, löytöjen ja ahaa-elämysten avaaminen muillekin voisi hyödyttää ja ilahduttaa laajaa lukijakuntaa.

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

Päätoimittaja sai kiitoksia omista kirjoituksistaan, mikä lämmitti suuresti mieltä. Välillä työ voi olla hieman yksinäistä eivätkä voimavarat riitä kuin rajalliseen määrään matkustamista Karjalan kyliin tai arkistolähteiden penkomiseen.

Mielenkiintoista ja innostavaa tämä työ on kuitenkin aina, ja lukijakyselystä saadun palautteen jälkeen tuntuu hyvältä jatkaa entistä suuremmalla voimalla ja energialla. Vielä kiitokset kaikille vastanneille!

Kari Kontu kuuluu vaimonsa Inkerin kanssa vuoden suomalais-ugrilaisen kulttuurikylän uusimpiin asukkaisiin

Vuokkiniemeen hurahtanut

Karjalan kuoppaisilla teillä kuin kotonaan ajeleva Kari Kontu kutsuu itseään paluumuuttajaksi. Hän kiinnostui Karjalasta vain kahdeksan vuotta sitten, mutta hurahti Vuokkiniemeen täydellisesti.

Kari Kontu kertoo olevansa aito karjalainen, ei siis alkuaankaan mitään suomalaista sukujuurta, vaan nimenomaan karjalaista. Oululaiseksikin häntä tosin voi kutsua, koska hänellä on kaunis omakotitalo Knuutilan rannan alueella Oulujoen rantamaisemissa. Oulussa hän on syntynytkin tasan 70 vuotta sitten, 26.3.1947.

Kari Konnun suku pakeni Neuvostoliitosta Suomeen vuonna 1922. Aluksi isovanhempien kotipaikka oli Valtimo, missä Karin äiti syntyi. Sieltä perhe siirtyi pian Ouluun. Äiti **Tyynne Kondratjeva** kävi Maikkulan pakolaiskoulun ja pappi kiersi kulkukauppiana Oulun seudulla.

Nimi vaihtui Konnuksi ja Karista tuli Pateniemen poika. Työuransa hän teki metsäteollisuusalan yrityksessä, joka tunnetaan nykyisin nimellä Stora Enso. Kouluttajan ja työhönottajan töissä kuului 32 vuotta.

Nyt eläkkeellä on ollut aikaa paneutua muun muassa sukututkimukseen.

– Ympyrä on sulkeutunut, Kari Kontu sanoo.

Se tarkoittaa, että Konnut ovat sujahaneet Vuokkiniemen kylän väen joukkoon kuin kotiinsa. He eivät ole ulkopuolisia vieraita vaan omaa väkeä, joka on mukana arjessa ja osallistuu kaikkeen, mitä kyläs-

sä tapahtuu. Kontujen välittömyys ja myönteinen asenne ovat auttaneet nopeassa kotiutumisessa.

Kontujen ahkerassa käytössä oleva majoipaikka sijaitsee Vuokkiniemen kirkon naapurissa, aivan Kuittijärven rannassa, eikä siellä todellakaan vain poiketa silloin tällöin vaan ollaan ja eletään. Karin mukaan näin on tehty vuodesta 2011 alkaen. Asiat lähtivät vuosituhannen vaihteessa eteneeseen poikkeuksellisen huimaa vauhtia.

Kari ja Inkeri tekivät ensimmäisen vierailunsa Vuokkiniemeen vuonna 2009. Konnuilla ei ollut siihen aikaan vielä mitään käsitystä mahdollisten sukulaisten löytymisestä Vienan Karjalasta. Se tieto toki oli, että jotain voi olla. Nyt Karilla on tietokoneellaan melkoinen liuta sukukaavioita, joiden mukaan monet tutut karjalaiset sukunimet kuuluvat ikiomille ”heimolaisille”, kuten hän sanoo.

Kaikki alkoi tavallisesta bussirekistä, joita niin monet ovat Venäjän puolelle tehneet viime vuosikymmeninä. Se oli Haukiputaan seurakunnan retki Kalevalaan eli Uhtualle kesäkuussa 2009. Loma kesti vain kolme päivää ja matkaajat yöpyivät luterilaisen kirkon tiloissa.

– Tapasimme sillä matkalla äitini serkun miehen, Kari muistelee.

Näin avautui ovi uusiin ihmeellisiin seikkailuihin, vaikka pariskunta ei vielä

Kari Kontu tervehtii vierastaan Vuokkiniemen idyllisessä maisemassa sijaitsevan talonsa ovelta.

voinut tuolloin edes aavistaa, mitä kaikkea sen takaa tulisi vastaan. Seuraavaksi löytyi internetissä surffaamalla Vuokkiniemi-seura, jonka mukana matkattiin Iljan päivän pruasniekkaan heti samana vuonna 2009.

– Pääsimme tapaamaan muun muassa kuuluisaa **Santra Remšujevaa**, mutta emme vielä silloin tienneet, että hänkin on sukua. Rupesimme jo ajattelemaan, että kun mitään sukua ei tunnu oikein löytävän, niin tuo saa olla viimeinen matkamme Karjalaan.

– Santran punukan, **Leena Tserrin**, kanssa aloimme kuitenkin puhua, että

saatan olla sukua silloiselle kyläpäällikölle **Lilja Veselovalle**, joka on omaa sukua Karhu. Liljan serkku, Vuokkiniemi-seuran aktiiveihin kuulunut **Annikki Lipponenkin** oli sanonut Liljalle, että olen ehkä hänelle sukua. Niinpä tapasimme Liljan. Sen jälkeen alkoi löytyä muitakin sukulaisia.

Konnut kokivat ikimuistaisen tapaamisen, kun heidät vietiin Kostamukseen tapaamaan Lilja Veselovan **Irina**-siskoa, nykyiseltä sukunimeltään **Lidvintšuk**. Pariskunta luuli, että kyseessä on jokin pieni sukulaiskäynti, mutta Kostamuksessa vastassa olikin 20 sukulaisen joukko.

Kari Kontu innostui selvittämään sukujuuriaan oikein toden teolla. Siihen aikaan petroskoilainen **Rudolf Toivonen** teki vielä usein sukuselvityksiä Suomessa asuville. Toivonen selvitti Kondratjevien ja Remšujevien sukutietoja 1500-luvulta 1900-luvulle, ja muun muassa sen, että Kari Konnun mummun äiti oli ortodoksipapin tytär **Anni Kamkin**.

Karin kielitaitokin on karttunut vuosien mittaan. Hän on opiskellut viime vuosien aikana venäjän alkeita Oulu-opistossa. Hän pystyy hoitamaan arkisia asioita melkoisen sujuvasti, mutta niin taitava hän ei sentään ole, että osaisi tutkia vanhoja kirkonkirjoja. Kaikkea muuta mahdollista kirjallisuutta hän sen sijaan alkoi käydä läpi systemaattisesti ja löysi lisää tietoa.

Sukua alkoi yhtäkkiä olla niin Vuokkiniemessä ja Uhtualla kuin Kostamuksessa, Venehjärvellä, Vuonnisessa, Kepalla, Petroskoissa ja muuallakin.

Kontujen talon pihasta avautuu kaunis maisema Kuittijärvelle.

Kontujen talo sijaitsee aivan Vuokkiniemen kirkon naapurissa.

Kari Kontu täytti 70

- ▶ Perhe saapui Neuvostoliitosta Suomeen vuonna 1922.
- ▶ Aluksi isovanhempien kotipaikka oli Valtimo, missä Karin äiti Tyyne Kondratjeva syntyi.
- ▶ Kari syntyi 26. maaliskuuta vuonna 1947 Oulussa.
- ▶ Työura metsäteollisuuden parissa. Karjalan Sivistysseuran hallituksen jäsen.
- ▶ Vaimo Inkeri ja poika Petri sekä kaksi lapsenlasta.

Vuokkiniemen vanhainkodissa käynti kuuluu Vuokkiniemi-seuran rutiineihin joka kesä. Elokuussa 2013 Inkeri Kontu (vas.), Jyrki Mäkelä ja Kari Kontu poistumassa talosta.

Inkeri Kontu (vas.) on miehensä Karin tavoin sujahtanut nopeasti vuokkiniemeläisten joukkoon. Iljan päivän pruusniekkaa hän juhli neljä vuotta sitten seuranaan Kontujen sukulainen Irina Lidvintšuk (o.s. Karhu) ja kajaanilainen tuttava Eeva Leinonen.

Tällä hetkellä karjalaissukuja on kertynyt kaavioihin yli sata. Niitä kaikkia Kari on tutkinut, mikä merkitsee, että yksittäisiä sukulaisia on kertynyt useita satoja. Näitä Konnut ovat myös tavanneet. Lähes jokaisella reissulla löytyy uusia sukulaisuusksia.

Sukuselvityksiä Karilla on alkaen **Afanasjevista** päätyen **Zaprudskajaan** ja siltä väliltä mm. **Karmujevejä, Lesosia, Lipkineitä, Mitrofanoveja, Remšujevejä** jne. Kari tekee myös yhteistyötä, eli häneen voi olla yhteydessä, jos on jotakin kysyttävää vialalaisista suvuista.

– Paikalliset pitävät minua rikkaana, kun minulla on niin paljon sukulaisia Karjalassa.

Kari on ihastunut vialalaiseen vieraanvaraisuuteen, mutta tyhjin käsin hän ei vierailulle koskaan saavu. Suomalaisilla on yleensä tapana viedä tuliaisiksi kahvipaketteja, mutta Konnut ovat huomanneet, että myös esimerkiksi suomalaiset juustot ilahduttavat aina saajiaan kovasti.

Näiden ”heimolaisten” kautta onnistuttiin myös löytämään Vuokkiniemen kodiksi ihana pieni talo, jossa voi asua niin kesällä kuin talvellakin. Paperisota ja kaikki muut tarvittavat käytännön asiat sujuivat

ystävien, tuttavien ja sukulaisten avulla. Kari on oppinut, että verkostot ovat Venäjällä välttämättömyys.

Konnut käyvät Karjalan tasavallassa noin 20 kertaa vuodessa, talvella noin kerran kuussa ja kesällä kaksi kertaa kuukaudessa. Yksi näin tiheään Vuokkiniemessä kulkemiseen vaikuttava asia on kesäisin hoitoa vaativa kasvimaa, jossa on onnistuttu tuottamaan jopa maissin tähkiä. Naapurit ovat kieltämättä olleet hieman ihmeissään.

– Lopetimme kasvimaan Oulusta, pihassamme ei ole enää kuin tyrnipensaat ja vähän perunaa, Kari kertoo.

Konnut ovat vieneet Vuokkiniemen-kotiinsa kaikkea tarpeellista Suomesta, mutta Kostamuksesta saa todellisuudessa samaa tavaraa paljon halvemmalla. Esimerkiksi Suomessa pari euroa maksavan siemenpussin voi ostaa Kostamuksesta noin 20 sentillä.

– Rajan yli paljon kulkevan on hyvä selvittää tullisäädökset, Kari neuvoo.

Tullin virkailijat ovat Konnun mukaan ystävällisiä niin Suomen kuin Venäjänkin tullissa. Surkeiksi tunnetut Venäjän tiet ovat Konnun mukaan parantuneet kuu-

den vuoden aikana. Omalla autolla liikkuminen on hänestä välttämättömyys, koska julkista liikennettä ei käytännössä ole.

– Venäjällä voi aivan hyvin liikkua omalla autolla, siinä ei ole mitään pelättävää. Ei se autoilu minuakaan aluksi sytyttänyt, mutta nyt olen huomannut, että omalla masinalla on hyvä liikkua. Ainakin polttoainetta saa edullisesti.

Autoilija tarvitsee vakuutusyhtiöstään niin sanotun vihreän kortin. Lisäksi rajalle mennessä on täytettävä tulliselvityspaperi ja maahantulokortti. Kun mitään laitonta ei ole viemässä rajan yli, niin matkaajalla ei ole Konnun mukaan mitään hätää.

Vuokkiniemi sijaitsee noin 60 kilometriä Kostamuksesta pohjoiseen. Tiet saattavat kuluttaa auton renkaita, mihin kannattaa varautua. Karilla on Oulun Knuutilanrannasta Vuokkiniemen Kuitin rantaan matkaa noin 350 kilometriä.

Karin mukaan Vuokkiniemen parhaita puolia ovat rauhallinen ilmapiiri ja miellyttävä kyläyhteisö.

AILA-LIISA LAURILA
TEKSTI JA KUVAT

Pekka Remsun tarina syntyi näin

Ilman Karjalan Sivistysseuran arkistosta löytynyttä muistiinpanoaineistoa **Mårten Hagström** ei tietäisi juuri mitään isoäitinsä isästä. Mies on **Pekka Remsu**, joka teki laukkukauppaa Pohjanmaalla.

Hagströmin kiinnostus heräsi kymmenisen vuotta sitten, kun hän selasi isoäitinsä vanhoja valokuvia, joista osa liittyy karjalaiseen sukuun. Osassa kuvista on nimiä ja osassa ei. Vuokkiniemi-seuran kautta hän sai tietää *Halpa hinta, pitkä mitta* -kirjasta, jossa on maininta Pekasta. Tästä hän sai idean kysyä haastattelumateriaalia, joka löytyikin KSS:n kirjastosta.

Elias Kiekki haastatteli Pekka Remsua Vöyrillä 31. lokakuuta vuonna 1951 osaksi Keynään lisensointitutkimusta. Pekka Remsun (1881–1955) tarina kerrotaan tässä niin kuin hän itse olisi äänessä, vaikka sanat eivät ole hänen omia sanojaan kuin ehkä osin.

– Aineiston kopiot ovat niin heikkolaatuisia, että pitkät jaksot on jätetty pois, kun niitä ei pysty lukemaan. Myös haastattelijan käsiala tarjoaa haasteita ja esimerkiksi paikkakuntien nimet ovat pelkkiä arvailuja. Pekka ja vaimonsa **Irene** erosivat 1930, kun isoäiti oli 15-vuotias, ja sen jälkeen kontaktit hänen kanssaan ilmeisesti olivat vähäiset. Näin ollen äitini ei tutustunut isoisäänsä, Hagström kertoo.

Oheinen teksti on käännetty Hagströmin ruotsinkielisestä kirjoitukselta ja tulkittu alkuperäisten muistiinpanojen pohjalta.

PEKKA REMSU KERTOO

Laukku- kauppiaana Suomessa

Sukujuureni ovat Vuokkiniemen Mattisenpään kylänosassa, mutta itse synnyin 20. syyskuuta vuonna 1881 Tiistenjoen kylässä Lapualla. Menin naimisiin vuonna 1903 Suutari-Jussin tyttären **Iro Remsun** kanssa. Iro, myöhemmin Irene, oli syntynyt vuonna 1879. Hän muutti Vöyrille vuonna 1922 ja erosimme vuonna 1930.

Vuonna 1834 syntynyt isäni **Feodor Remsujeff** kuoli vuonna 1881, kun olin vain kahden viikon ikäinen. **Maija**-äitini oli syntyjään **Matti Hautalan** tytär Lapuan Tiistenjoelta. Hän solmi uuden liiton vuonna 1885 **Teppo Remsun** kanssa, joka tunnetaan nimellä Ohvon Teppana. Hän oli syntynyt Remsulampästä Vuokkiniemestä.

Tuohon aikaan perheemme asui Lapualla, ja kun äiti muutti uuden miehensä kanssa takaisin Karjalaan, minä jäin Lapualla äitini vanhempien hoitoon. Olin siellä 8-vuotiaaksi asti, jolloin isäpuoleni tuli hakemaan minut Vuokkiniemeen.

Minulla oli myös vuonna 1879 syntynyt veli **Santeri** ja velipuoli **Kalle** sekä sisko **Anna**. Santeri oli kasvattipoikana **Teppo**-sedällä ja käytti nimeä **Vanhala**. Hänen vaimonsa oli Dagmar eli **Daria Loginoff**. **Riiko** ja **Varvana** olivat serkkujani. **Sandra** on serkkuni Riikon tytär, jonka puoliso **Vilho Jyrinoja** kirjoitti sittemmin kirjan karjalaisista.

Minulla on kaksi setää, marraskuussa 1838 syntynyt **Andrei** ja joulukuussa 1841 syntynyt Teppo eli Vanhalan Teppana. Molemmat löysivät puolisonsa Vuokkiniemestä, Teppo **Iutalan Iron** ja Andrei naisen, jonka nimen olen unohtanut. Suutari-Jussin pojat **Iivana**, **Puavila** eli Paulus ja **Jyrki** kulkivat koko elämänsä ajan laukkukaupalla Suomessa.

Suoriuduin ensimmäiselle laukkukaupamatkalleni elokuun alussa, Iljan päivän aikaan vuonna 1893. Tuolloin lähti suurin

osa vuokkiniemeläisiä miehiä vanhaa ammattiaan harjoittamaan Suomeen. Aloin sitten jo 12-vuotiaana työskennellä Teppo-sedän liikkeessä Pirttikylässä. Pirttikylän kunta liitettiin myöhemmin Närpiöön ja sen pohjoisosaa Maalahteen.

Teppo Remsujeff harjoitti monipuolista sekatarvakauppaa ja erikoisesti kankaiden myyntiä. Kauppa kävi myös kulkukauppiaiden kautta. Kun ajat olivat tiukat, asiakkailta otettiin maksu myös viljana ja tuoreina leipinä.

Vilja välitettiin Vaasaan ja tuoreet leivät myytiin paikallisesti lähiympäristössä. Vaasasta muistan **Karl Finnilän** ja **Tuomas Laurellin** tukkuliikkeet. Viljat myytiin Laurellin kautta. Minun aikani Teppo ei enää käynyt hankkimassa tavaraa Pietarista, mutta oli joskus käynyt.

Työskentelin setäni liikkeessä 20-vuo-

Kulkukauppias Pekka Remsu

- ▶ Eli vuosina 1881–1955.
- ▶ Kulkukauppiasvuosien jälkeen toimi karjalataustaisen suurliikemiehen Kirill Lipkinin Vöyrin kaupan hoitajana sekä oli itse jonkin aikaa kauppiana.
- ▶ Eli elämänsä loppuajat Vöyrillä.
- ▶ Sukututkimuksen mukaan Vanhalan Teppana eli Stepan-setä oli syntynyt 20.12.1841, setä Andrei (Ontsi) 23.11.1838 ja Fedor eli Petteri Remsujeff vuonna 1846.
- ▶ Oli Mårten Hagströmin isoäidin isä.
- ▶ Jutussa mainittu teos on SKS:n kustantama Halpa hinta, pitkä mitta - vienankarjalainen laukkukauppa, jonka tekijät ovat Mervi Naacka-Korhonen ja Maiju Keynäs, Helsinki 1988.

Oikeassa laidassa istuu Pekka Remsu koiran kanssa pöydällä. Vasemmalta Kirill Lipkin, Natalia, Alexandra, Pekan sisar Anna, ja Georg Lipkin sekä Göran Lipkin.

tiaksi asti, jolloin sain kutsun asepalvelukseen Venäjälle. En ollut koskaan saanut rahapalkkaa sedältäni eikä erotessakaan sellainen tullut mieleeni. Olin kuitenkin kiittollinen sedälleni, jonka luona olin kasvanut aikuiseksi, oppinut hyödyllisiä kauppiastaitoja sekä ruotsin kielen.

Sitä paitsi: olin vuosien varrella oppinut kaiken mahdollisen villieläinten nahkoista. Olin erittäin kiinnostunut turkiskaupasta. Kun sedälläni oli joka vuosi kymmenkunta laukunkantajaa, he haalivat talvisin kokoon suuren määrän metsäneläinten nahkoja laajoilta alueilta. Tehtävänäni oli ottaa nahkat vastaan ja lajitella ne.

Huhtikuun lopussa vuonna 1901 lähdin matkaan kohti Karjalaa. Olin täynnä voimaa ja intoa. Sen lisäksi osasin ruotsia ja ennen kaikkea olin valmis aloittamaan uran laukkukauppiaina sekä jatkamaan isieni mielilyötä. Vain armeijaan astuminen syksyllä oli minulle kysymysmerkki, mutta kesän aion viettää Karjalassa.

Sain kyydin Tuovilan rautatieasemalle setäni hevosella, ja matkustin junalla Ouluun. Matka kesti 22 tuntia ja maksoi viisi markkaa. Vaikka saavuin Oulun asemalle niin aikaisin kuin kello neljä aamulla, oli hyvä etsiä kortteeriin Halosen lesken taloon. Se oli vianalaisten suosima majaan-

paikka. Jatkoin matkaa Vuokkiniemeen hiihtäen ja käytin hyväkseni kaikki mahdolliset oikopolut.

Syksyllä pahimman kelirikon aikaan oli vuorossa lähtö asepalvelukseen Vienan Kemiin, missä kaikki karjalaisten kylien pojat sen suorittivat. Matka Kemiin oli pitkä ja me vianalaispojat myöhästyimme kutsunnoista. Palvelus ei kuitenkaan alkanut ennen kuin kaikki olivat paikalla Kemissä. Myöhästymisemme sai venäläispojat suhtautumaan meihin karjalaisiin vihamielisesti. Nuo ”burlakat” etsivät aina mahdollisuuksia haastaa riitaa.

Paras ystäväni oli tuohon aikaan naapurin poika **Pekka Mattinen**. Hän oli hyvin kookas ja leveäharteinen. Hänen perässään oli turvallista mennä läpi venäläispoikajoukon, kun hän leveillä hartioillaan avasi tietä jonon ensimmäisenä.

Armeijan jälkeen palasin kiireesti takaisin Vuokkiniemeen vuonna 1902, mutta sitten kiirehdin taas Kemiin serkkuni Paulus Remsujeffin kanssa. Tarkoitus oli, että ostaisimme simpukoita ja riistaeläinten nahkoja. Matkamme rahoitti uhtualainen kauppias **Aleksei Mitrofanoff**, joka toimi kauppiaina Laihialla. Rahoittaja suunnitelti matkan huolellisesti, mutta myöhäs-

tyimme, sillä jouduin olemaan armeijassa pidempään kuin olin suunnitellut.

En muista tarkkaan, millä kaikilla paikakunnilla kävimme, mutta muistan ainakin Kemin, Kieretin, Kuntalahden ja Kuolan. Kuolassa sain vaihtaa Venäjän ruplia Suomen markoiksi. Matka jatkui Petsamoon, Liitsaan, Liitsanjoelle, Inarinjärvelle, Salmijärvelle ja niin edelleen. Kuljimme enimmäkseen korpipolkuja pitkin Tornioon.

Teimme tuon matkan suuren innon vallassa, mutta kovin laihoitin tuloksin. Joku meidän edellämme kulkenut oli ehtinyt ostaa nenämme edestä arvokkaimmat nahkat, kuten saukot. Vain kulut saimme vaivoin peittymään ostoksillamme.

Torniossa jatkoimme kumpikin omille teillemme, serkkuni Pirttikylään ja minä Vuokkiniemeen. Talven ja kesän pysyttelin kotosalla. Keväällä 1903 menin naimisiin Suutari-Jussin Iro-tyttären kanssa. Vastuuntunnosta perhettä kohtaan ja suuresta kauppiasinnosta suuntasin taas syksyllä kiertokaupalle Suomeen.

Halusin pärjätä omillani ja suuntasin minulle tuntemattoman, mutta varakkaan

jyvöälähteläisen **Tiilikoff**-nimisen kaup-
piaan luo Evijärven Kuoppa-ahon kylään.
Hänellä oli sekatarvakauppa ja kymmen-
kunta laukunkantajaa. Laukkumiestensä
kautta hän sai tiedon minusta ja tunsin muu-
tenkin sukuani. Sain häneltä heti luottoa
ja tavaraa niin paljon kuin jaksoin kantaa.
Laukkuni painoi 70 kiloa.

Valitsin varsin suuren alueen ja ruot-
sintaitoisena kuljin myös ruotsinkielisil-
lä alueilla. Liikuin Ähtävällä, Purmossa,
Kortesjärvellä ja Evijärvellä. Niin suurel-
la alueella pystyin tekemään myös turkis-
kauppaa. Oravannahka maksoi 12 penniä.
Tiilikoff myi suuria määriä nahkoja joka
vuosi markkinoilla Jyväskylässä.

Kun Tiilikoff oli reissuillansa, toimin
myymälänhoitajana kaupassa, koska Ti-
likoffilla ei ollut kauppa-apulaisia. Rou-
van aika meni keittiössä ja muissa koti-
töissä. Tiilikoffin kulkukauppiat tapasi-
vat isäntänsä luona joka toinen viikko. Jos
varastossa oli tavaraa tarpeeksi, ei hänen
luonaan viivytty kuin yksi yö. Jos kaikki
palasivat tyhjine laukkuineen, saattoi ta-
pahtua, että Tiilikoffin piti lähteä jopa yön
selkään hakemaan lisää tavaraa Vaasasta
tai Kokkolasta.

Huhtikuun alussa lähdin palailemaan
kohti Vuokkiniemeä, kuten muutkin lauk-
kukauppiat yleensä lähtivät. Vain harva
jäi ns. kesäkaupoille. Ensimmäinen kaup-
pareissuni oli ollut niin menestyksellä ja
tuottoisa, että astelin kevein askelin ja iloi-
sin mielin nuorikkoni luokse Vuokkini-
meen. Perhe-elämä tuntui turvatulta, kun
liivin taskuun tungetussa lompakossa oli
yli 200 ruplaa.

Kävin neljän vuoden ajan säännöllisesti
kaupoilla Suomessa ja vietin kesät kotona.
Jo toisen kauppiastalven jälkeen minulla
oli varaa ostaa hevonen. Sen jälkeen pys-
tyin kuljettamaan aiempaa suurempia ta-
varamääriä ja laajentamaan piiriäni Ora-
vaisiin ja Härmään.

Matkat Suomeen ja takaisin kulkivat
joka kerta Oulun kautta. Ostimme Suo-
men puolelta Hyrystä niin monta venettä
kuin kauppiasryhmät tarvitsivat. Niillä tul-
tiin Merikosken niskaan saakka, ja veneet
myytiin Oulussa. Soutukilpailut olivat tra-
ditioksi muotoutunut matkanteon perin-
ne. Joskus teimme kiusaa ja sabotoimme
naapurivenekunnan matkaa. Veneen poh-
jaan saatettiin esimerkiksi kiinnittää jokin
puu, koivu tai näre, joka harasi vastaan.

Oli vakiintunut tapa, että miehet souti-
vat puolen tunnin vuoroissa. Soutaminen

Mårten Hagström kertoo, että hänen äitinsä ei koskaan tutustunut isoisäänsä Pekka Remsuun. Pekka ja hänen vaimonsa Irene erosivat vuonna 1930, kun äidinäiti oli 15-vuotias.

tarjosi myös mahdollisuuden ansaita rahaa.
Varsinkin kokeneemmat ja vauraammat
kauppiat maksoivat markan välttääkseen
oman soutuvuoronsa. Yövyimme aina sa-
moissa paikoissa. Yöpaikasta ei tarvinnut
maksaa, mutta aterian hinta oli tuohon
aikaan 25 penniä.

Tiilikoffin luota alkanut kauppakierros
kesti tavallisesti kaksi viikkoa. Maksut hoi-
dettiin viimeisellä vierailulla ennen paluuta
Vuokkiniemeen. Minä myin enimmäk-
seen kankaita. Yritin varata aina mukaan
hyvän valikoiman villakankaita naisten
ja miesten pukuja varten. Myöhemmin
valikoimassani oli myös sukkia, villapu-
seroita ja villatakkeja. Pikkurihkamaa en
myynyt lainkaan, niiden myyjät kulkivat
erikseen ja pitivät mahdollisimman laajaa
rihkamavalikoimaa mukanaan.

Tuntemattomissa ja oudoissa paikoissa
ei aina ensi näkemältä ryhdytty kaupan-
tekoon. Tutuksi tultua melkein aina kat-
sottiin koko laukku läpi, ja kauppa syntyi
milloin enemmän, milloin vähemmän. Jos-
kus asiakkaat tilasivat tavaraa, jos he olivat
nähtäneet jossakin uusia, erikoisia kangas-
malleja ja -laatuja.

Matkustin aina yksin. Jos kulkukauppias-
lupia ei saanut, tunsin itseni epävarmaksi
ja välttelin suuria taajamia. Viranomais-
ten joukossa oli myös monia ystävällisiä
ja asiaa ymmärtäviä ihmisiä. Sellainen oli
esimerkiksi nimismies **Gyllenbögel**, joka
ei koskaan ahdistellut ketään.

Kerran hän tuli minua tiellä vastaan
Evijärven ja Kortesjärven välillä, Kuop-
pa-ahon ja Ärttikankaan välillä. Hän py-
säytti hevosensa ja aloitti keskustelun:

”Mitäs nyt tuumaisit, jos nimismies ot-
taisi sinulta laukun?”

”No, se riippuu siitä, saisitko sinä lau-
kun minulta.”

”No, milläpä puolustautuisit.”

”Katsos, minä kun olen näin nuori ja ri-
vakka mies, niin, kun läksisin juoksemaan
laukkuineni metsään, niin, ennen kuin si-
nä, noin lihava ja kömpelö mies, pääsisit
alas rattailta, niin vilaustakaan minusta ei
näkyisi enää.”

Sauhuttelimme sitten tupakit yhdessä
ja erosimme nauraen.

MÅRTEN HAGSTRÖM
AILA-LIISA LAURILA

MIIHKALI PERTTUNEN

Laulut kumpusivat kovasta kohtalosta

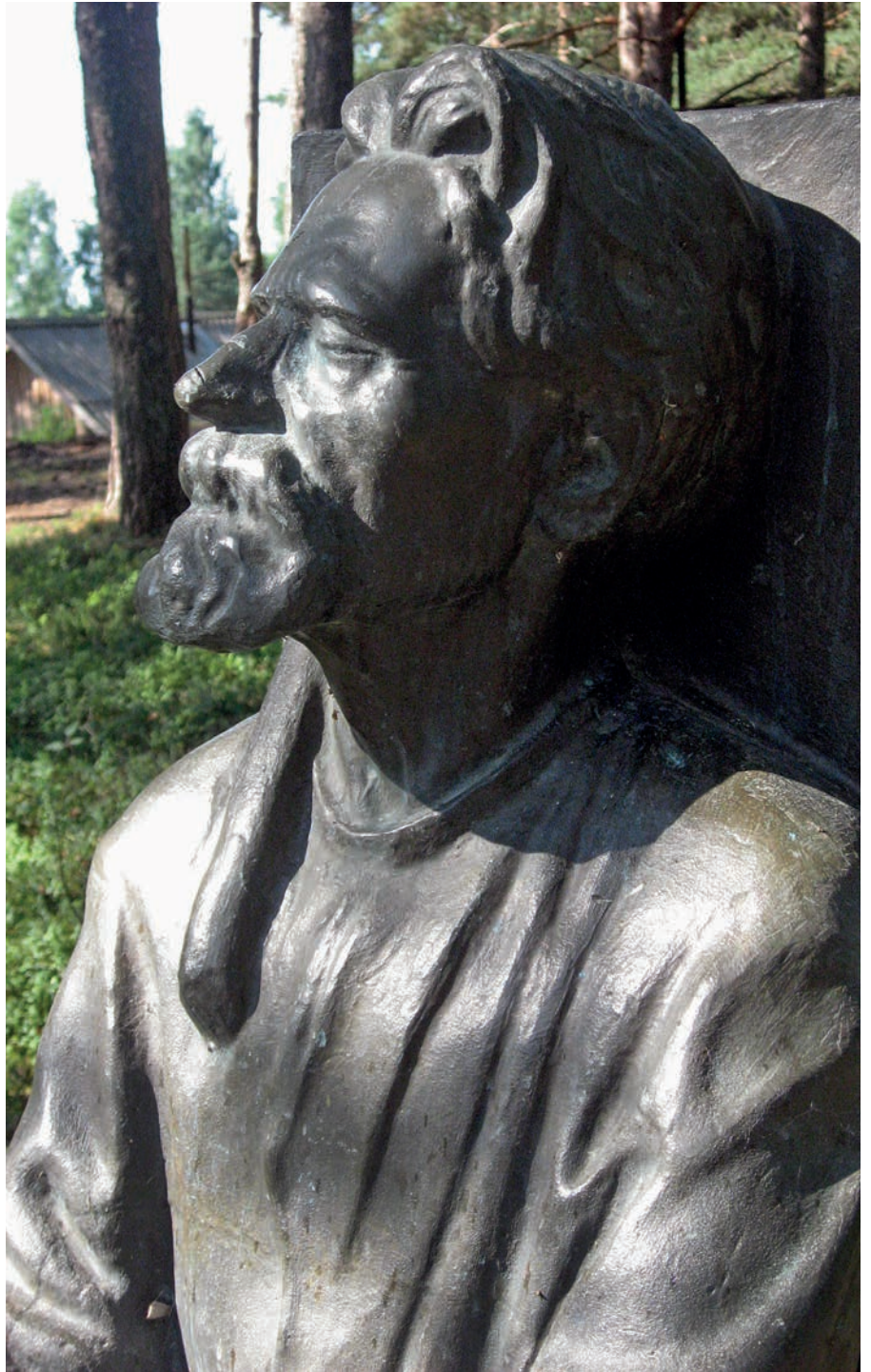
Kansanrunoja Karjalasta keränneen Elias Lönnrotin mukaan ”suurin Kalevalan laulaja” oli Arhippa Perttunen. Hänen poikansa Miihkali oli se sokea runonlaulaja, joka on ikuistettu patsaaksi Vuokkiniemen kylään.

Latvajärveläinen **Arhippa Iivanpoika Perttunen** on arvioitu kaikkein arvostetuimmaksi vienalaiseksi runonlaulajaksi. Hän itse kuitenkin piti isäänsä ”suurta Iivanaa” itseään parempana laulajana ja sanoi Lönnrotille, ettei hänen pojistaan tulisi mitään eteviä runontaitajia. Silti Arhipan nuorimmalta pojalta **Miihkalilta** saatiin talteen lähes 70 runoa, yhteensä 3 500 säettä. Toisten tietojen mukaan niitä oli enemmänkin.

Perimätiedon mukaan Perttusten kerrotaan tulleen Vienan Karjalaan Muhoksen Laitasaaresta, Oulujoen varrelta. Tästä ei tutkijoilla ole kuitenkaan mitään varmaa faktaa. Oheinen muhoslaisen **Sari Heimosen** aineistoon perustuva juttu kertoo suvun taustoista.

Kirkonkirjoista selviää, että Arhip Ivanov, Vuokkiniemen Latvajärven kylässä elänyt mies, syntyi vuonna 1769. Myöhemmin on vuodelta 1841 kirjattu merkintä, jonka mukaan 7. joulukuuta 1841 on 79-vuotiaana kuollut latvajärveläinen talonpoika Arhip Ivanov.

Joulukuun 9. päivänä hänen ruumiinsa siunasi pappi **Georgi Andrejev** ja suntio **Vasili Vtoryi**. Kirkonkirjojen tiedot eivät noilta ajoilta ole aina aivan yhtä todelli-

Miihkali Perttusta kuvaava patsas pystytettiin Vuokkiniemeen syksyllä 1991. Santra Remšujevan kotitaloa vastapäätä sijaitseva teos on kuvanveistäjä Alpo Sailon veistämä. Kuva: Aila-Liisa Laurila.

suuden kanssa, joten oikea syntymävuosi voi olla 1762 eikä 1769.

Arhippa Perttunen oli voimansa päivinä ”luja mies luadujah”. Arhipan talo sijaitsi keskikylällä, ”Valtasen termällä”. Arhippa opasti nuorena isäntänä myös poikansa ahkeriksi työmiehiksi. Arhipan talossa tultiinkin hyvin toimeen. Miehen rotevaa olemusta hahmottaa kuvaus, jonka mukaan hänen rasvanahkainen leveä vyöremminsä oli ”arssinan ja kolmen korttelin pituinen ja se ylettyi reilusti ukon vankan vartalon ympäri”. Suomessakin 1800-luvulla käytössä olleen venäläisen mittajärjestelmän arsina on 71,12 senttiä ja kortteli 14,85 senttiä.

Tatjana Perttunen on kertonut kirjailija **Jaakko Rugojevälle** vuonna 1957, miten Latvajärven kylässä Arhipan poika Miihkali Perttunen muisti kaikki isänsä Arhipan laulut.

– Hyvä laulaja usein lauloi veneessä, kun souvettih milloin kalalla, milloin heinäniitossa, milloin loittosimmilla (etäisimmillä) nurmiloilla tai työmailta kotiin päin palatessa, Tatjana on kertonut.

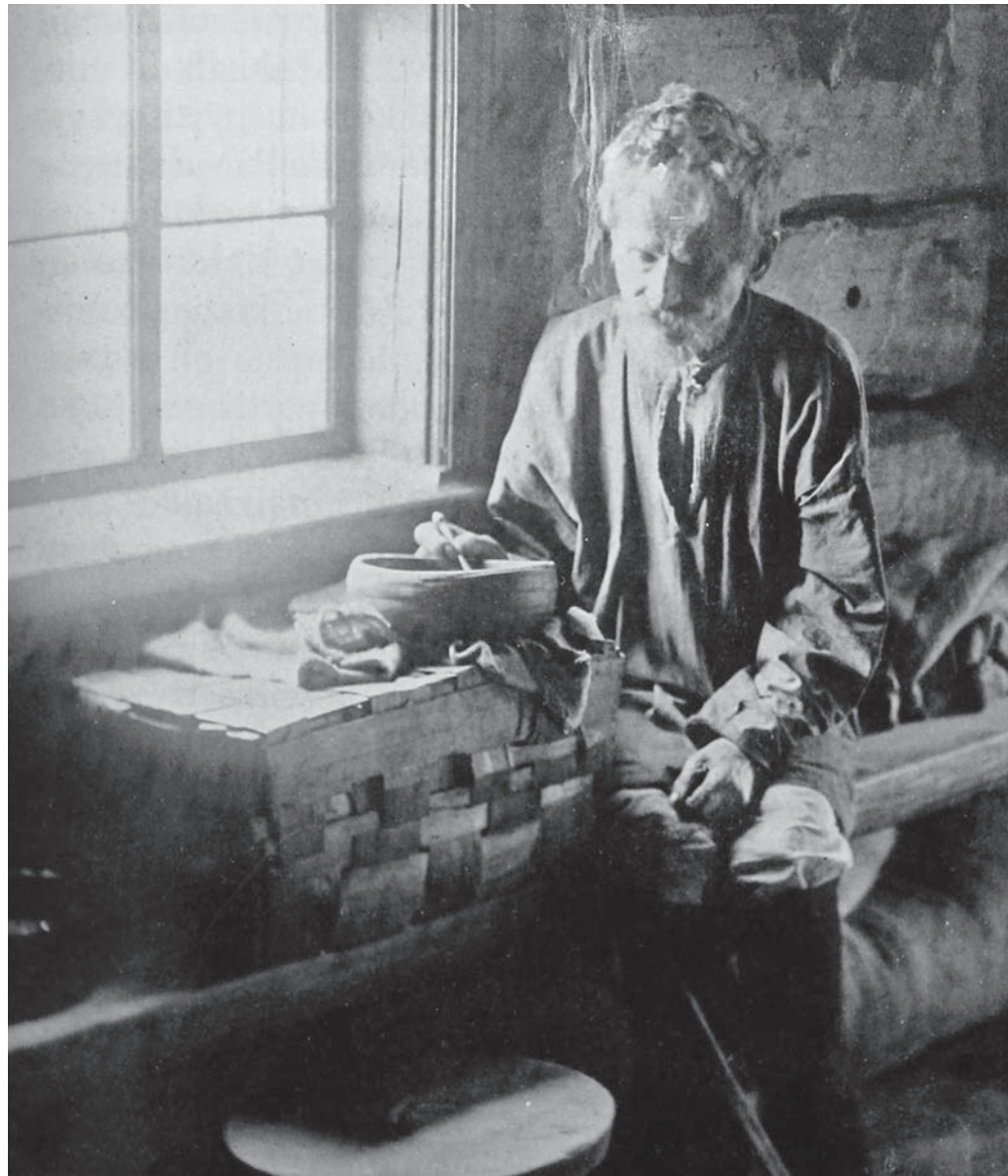
– Toisinaan metsäpirttilöillä levähysaikana lauletti ta starinua sanottih. Talvi-iltoinkin laulettiin. Ennen rajaseudun taloissa keitettih keittoviinua, sitä särveltih vain lusikalla.

Arhipan aikaisia lauluja laulettiin häissä, ja vielä hyvästiksi silloinkin, kun ihminen oli ”lähössä tuonilmaseh”.

Arhippa on mainittu hyväluontoiseksi ja avuliaaksi mieheksi. Arhipan äiti **Jekaterina Jemeljanova** oli vuonna 1805 merkitty kirkonkirjoihin 71 vuoden ikäiseksi. Arhippa Perttusen sisar **Maria** oli 20-vuotias ja toinen sisar **Solomon** 18-vuotias vuosien 1793–1796 kirkonkirjoissa.

Arhippa Perttusen vaimo **Fedosia Jegorova** on vuoden 1842 kirkonkirjoissa merkitty leskeksi. Arhippa oli mennyt avioon nuorikkonsa Fedosian kanssa vuoden 1793 tietämissä eli noin 30-vuotiaana.

Vuokkiniemen seurakunnan kirkonkirjojen mukaan Arhipalla oli kolme tytärtä ja viisi poikaa. Arhipan ja Fedosian kuoleman jälkeen vuoden 1845 henkikirjassa on merkintä: ”Mihail eli Miihkali Arhipov, 29, tämän vaimo **Pelagia**, 25, sekä heidän lapsensa **Marja**, 2 vuotta ja **Tatjana**, 8 kuukautta.” Miihkali oli vihitty 20-vuotiaan Pelagian, saarijärveläisen talonpoika **Feofan Savinovin** tyttären kanssa.

”Arhippa oli mennyt avioon nuorikkonsa Fedosian kanssa vuoden 1793 tietämissä eli noin 30-vuotiaana.”

Arhip Ivanovin esikoispoika **Matvei Arhipov** syntyi vuonna 1795 ja toinen poika **Grigori** eli **Riiko Arhipov** vuonna 1798. **Afanasi Arhipov** eli **Ohvo**-poika syntyi vuonna 1805, tytär **Jevdokia Arhipova** vuonna 1808 ja tytär **Vassa Arhipova** vuonna 1810. Kirkonkirjojen mukaan 18-vuotias tytär **Anna Arhipova** oli vihitty kesällä 1822 latvajärveläisen talonpojan **Fjodor Amosovin** kanssa. Sen mukaan Anna oli syntynyt vuonna 1804.

Miihkalin vuonna 1839 kuolleen Riiko eli Grigori-veljen lapset **Ivan**, **Jelena** ja **Mariina** jäivät setänsä Miihkalin huollettaviksi. Kansanrunouden tutkija **A. R. Niemen**

mukaan myös Matvei eli Matti-veljen lapset annettiin Miihkali Perttusen huollettaviksi. Miihkalin perheen kasvettua suureksi leipä oli tiukassa ja köyhyys kolkutteli ovelle.

Miihkalin ja Pelagian liitosta syntyi kuusi lasta: **Ossippa** eli **Joosef**, joka vaikutti myöhemmin pienkauppiaana Pietarin lähistöllä.

Petri eli **Pekko** asui Latvajärven Saaren kylässä talollisena ja **Huotari** eli **Heikki** oli kotiväynä Kivijärven Poahkomienvaaralla. **Outi**-tytär oli aviossa **Nihvon Ontto**-nimisellä talonpojalla ja **Marja** eli **Moarie**-tytär oli vaimona **Alasen Vasselilla** Latvajärven kylässä.

Runonlaulaja Miihkali Perttunen (1815-1899) aterioimassa Petri-poikansa kotona Latvajärven Saaren kylässä vuonna 1894. Kuva: Into Konrad Inha.

Tutkijoilla on varmaa tietoa siitä, että Miihkali eli Mihail Arhipov Vuokkiniemen Latvajärven kylästä oli vanhauskoinen kristitty.

Vielä terveenä ollessaan oli Miihkali hankkinut nahkojen käsittely- ja muokkaustaidon, ja hän ompeli tilauksesta turkkeja kyläläisille. Miihkalin ei tiedetä käyneen kulkukaupalla, eikä hän siis koskaan kantanut laukkua Suomen puolella.

Yhden matkan hän teki kuitenkin Oulun kaupunkiin, kun oli **Parva-Jaakolla** soutumiehenä.

Miihkali ei koskaan maistanut viinaa

Vienan Perttuset ovat lähtöisin Laatokalta

Muhoslainen **Sari Heimonen** (Lesonen) on tutkinut Vienan Latvajärven **Arhippa Perttusen** jälkeläiset ja esi-isät eri arkistolähteistä, kirjallisuusaineistoista ja vanhoja sukututkimuksia hyväksi käyttäen. Lisäksi suvun alkuperän selvittämisessä ovat apuna olleet dna-tutkimukset.

Joskus 1700-luvun vaihteessa autoituneeseen Latvajärven kylään asettui uusia asukkaita vähän ennen vuotta 1754. Tutkimuksen mukaan sukupolvet **Potap Homanpojasta Mikko Perttuseen** etenisivät seuraavasti: 1. Potap Homanpoika, 2. **Ivan Perttunen** (Suuri Iivana) 3. **Arhippa Perttunen**, 4. **Riiko Perttunen** (runonlaulaja Miihkali oli tämän veli) 5. **Ivan Perttunen** 6. Mikko Perttunen, joka syntyi vuonna 1882 ja jonka pojanpoika on dna-testihenkilönä.

Myös toinen Latvajärven Perttusten isälinjainen testi osoittaa, että suku on samaa isälinjaista juurta kuin toinen Latvajärven Perttusten jälkeläinen. Tämän toisen henkilön varhaisin tällä hetkellä tunnettu esi-isä on Arhipan isoisän Potapin veljen **Prohor Fomanpojan** jälkeläinen.

Arhipan jälkeläisten testitulokset on heimoa N, joka poikkeaa oleellisesti Muhoksen Perttulankylän testituloksesta. He eivät siis ole isälinjaisesti saman esi-isän jälkeläisiä.

Y-dna ei kerro äideistä eli jäljelle jää mahdollisuus, että joku Vienan Perttusen suvun esiäideistä olisi tullut Oulujoelta, ja perimätieto olisi tästä peräisin.

Vienan Perttusten testitulokset on N1c1-ala-

vaan oli täysin raitis mies. Yhden ainoan kerran hänen kerrotaan juoneen kahvia, silloinkin vain yhden kupin mainitulla jauhojen ostomatkalla Oulussa.

Ututtera ja työteliäs Miihkali kalasti Lapukajärvellä, ja Lapukalla käydessään hän tavallisesti lauloikin. Vuonna 1865 Miihkali menetti näkönsä ja eli sokeana yli 30 vuotta. Hän oli hyvin pieni mies ja voimiltaan sangen heikko.

Vanhoilla päivillään Miihkali eli poikansa Petrin perheen luona Latvajärven Saarella.

Petri eli Pekko-poika oli vähävarainen, eikä hänellä ollut mahdollisuutta järjestää

ryhmää. Dna-tutkija **Jaakko Häkkinen** sijoittaa heidät alustavasti savolaiseen ryhmään. Tämä tarkoittaa, että Perttusen esi-isä lähti Laatokalta Savon suuntaan Ruotsin puolelle, mistä suku kulkeutui luultavasti Suomen Pohjois-Karjalan kautta Vienaan. Sukulaisten dna-osumat viittaavat tällaiseen reittiin.

Latvajärven Perttusen osumat sijoittuvat tutkija **Irina Tšernjakovan** mukaan vahvasti Käkisalmen ja Laatokan suunnalle. Perttusilla on dna-osumia myös Utajärvelle ja Ouluun, mikä kertoo näiden henkilöiden esi-isien olevan alkuaan Laatokan rannoilta.

Lähde: <https://vuokkiniemiseura.wordpress.com/sukututkimus/mista-vienan-perttuset-olivat-kotoisin/>

Perttusen runonlaulajat

- ▶ Potap Homanpoika.
- ▶ Edellisen poika Juho eli Iivana Perttunen.
- ▶ Edellisen poika Arhippa Perttunen 1762-1841.
- ▶ Edellisen poika Miihkali Perttunen 1815-1899.
- ▶ Miihkali Perttusen 200-vuotisjuhla vietettiin Vuokkiniemen kylätalossa 31.3.-1.4.2017.

sokeutuneelle isälleen mitään kunnollista hoitoa.

Siksi Miihkalin vielä vanhuksenakin oli kuljettava kylän taloissa kerjuulla leipänsä hankkiakseen ja jauhettava käsikivillä rukiita ja ohria sekä katovuosina vaikka petäjänkuorta.

Vienan kansan sydämissä oli kunnioitus elämää kohtaan ja kauneudenkaipuu vahvana pohjavireenä. Miihkali Perttusen elämä katkesi 3. päivänä syyskuuta 1899 ja hänet haudattiin Kalmosaareen.

UNTO MARTIKAINEN
AILA-LIISA LAURILA

Risto Bogdanov – karjalaine

Vähä ken tänäpäi tiedäy Risto Bogdanovua, ga Karjalan 100-vuozipäivän lähestyjes tahtozimmo suaja endizeh kundoh oigienmugažus da mustella karjalan rahvahan arvokkahan poijan nimie, kudai oli Karjalan tazavallan filolougizen tiedoalan allus.

Ei ammui, 16.–17. tuhukuudu, Petroskois oli pietty *Kodialovehen luvendot* – konferensii, kudamal oligi pagin **Grigorii Bogdanovas** da hänen panokses tazavallan histourieh da tiedoh. Ezitelmiä valmistajes oli mah-to löydiä Karjalan Tiedokeskuksen Tiedoarhiivas mieläkiinnittäjiä ainehistuo, ga yhtelläh jäi vie ylen äijy tiijustettavua.

Grigorii Haritonovič Bogdanov oli roin-nuhes 1. talvikuudu 1900 Vienan Karjalan Vuonnizen kyläh. Kyläläzet kučuttih händy Harittanan Riikokse libo Ristokse. Köyhäs perehes oli nelli lastu: vahnin **Miihkali**, toizekse vahnin Riiko da kaksi nuorembua – **Asjo** da **Vassilei**. Muamo kuoli nuorennu, tuatto nai toizen kerran. Elaigu sil aigua oli jygei da nälgähine.

Riiko suurel himol opastui kyläškolah, äijän lugi. Kyläläzet musteltih händy pyöreirožazennu mustutukku brihačunnu, kudamal ainos oli kniigu käis. Nellitostuvuodehizennu häi lähti vahnemban vellen kel kazakakse bohatembah pereheh, sit ruadoi meččyzavodal da Murmanskan raududorogan rakendamizes. Sen ližäkse Risto ehti olla lämmittäjäny da konehmiehenny. Händy kaksi kerdua työttih iäres ruavos vastustustoimiloin periiä.

Vallankumovuksen jälles, vuozinnu 1918–1922, Vienan Karjalas oli jygei elaigu. Uudizet Suomespäi tul dih teriämbi migu Ven’alpäi. Riston tuatto akanke da kahten nuoremban lapsenke lähti pagoh Suomeh. Talvel, vuozinnu 1919–1920, tiijonsuvaiččii Risto lähti opastumah Suomen opastajien gimnaazieh lyhytaigazih kursiloih, kuduat luadi Uhtuon tazavallan valdivo. Keviäl

Grigori eli Risto Bogdanov valittiin vuonna 1931 Petroskoissa perustetun Tiedeinsti-tuutin kieliosaston johtajaksi, mutta hän ei ehtinyt aloittaa työtä koskaan.

häi lähti siepäi iäres da keräi partizuanu-joukon, se vojuičči Karjalan rajan lähäl. Sil aigua kuoli Riston velli Miihkali, da Hirvisalmen lähäl ruanittuu Ristuo työtäh Petroskoile parandumah.

Täs algavuu Riston poliittine taival. Erähien tiedoloin mugah, Risto rubei kuulumah kommunistoin partieh, ga omas eländykerdomukses täs šeikas häi iče ei mainiče nimidä. Vuvven 1921 allus Risto vallitah karjalazien voulostiloin Kemin ujezdan revkomah, Karjalan Ruadokom-

muunan korgieimbah virrastoh.

Risto täytyt vägie tahtou opastuo, dai händy työtäh Moskovah Päivännouzurua-dajien Kommunistoin korgiehškolah, kus häi on vuodessah 1924. Kežäloman aigua hänel on partien ruaduo, ku häi kuuluu Uhtuon tazavallan ujezdan revkomah. Risto on Uhtuon ujezdan opastamizen kanzallisozaston piälikönny, häi perustau školii Vienan Karjalas.

Moskovan korgienškolan jälles häi tulou järilleh Petroskoile, ruadau opastandualal

mies da enzimäine tutkii

da partien hommis. Risto puaksuh kävyy omale muale, pidäy paginua kirjahmalta-mattomien da umbikarjalazienke, sellit-täy heile poliittizii kyzymyksii. Vuozinnu 1924–1925 häi on *Punaine Karjala* -lehten päätoimittajannu. Vuvvennu 1926 yhtyy enzimäzen kirjuttajien liiton – Proletaari-eloin kirjuttajien Karjalazen assotsiatsien – perustamizeh. Karjalazien kirjuttajien toizel konferensiel, vuvvennu 1931, händy vallitah sen assotsiatsien haldivoh.

Risto sil aigua jo äijän kirjuttau, sanou, ku pidäy kehittä karjalan kiely, kirjut-tua omii runoloi. Hänen mieles, olis hyvä kirjuttaa uuttu runuo kalevala-metriikan pohjal. Bogdanovan mieles Petroskoil väl-tämättäh olis avattavu oma korgeiškola, ku-dai vois valmistua omii kanzallizii ruadajii.

Vuvvennu 1927 Ristol lyksti, hänes rodih Nevvostoliiton Tiedoakadeemien heimo-kunnan tiedokomiisien venäläs-suomela-zen laitoksen praktikantu. Samannu vuv-vennu häi muuttou Piiterih. Vuvves 1928 Risto jo iče pidäy luvendoloi rahvahanru-nohuos Gertsenan opastanduinstituutan itämerensuomelazel ozastol.

Vuozinnu 1927–1928 Risto kävyy Tie-doakadeemien kerändymatkoih. Häi vie lapsennu hyvin tiezi da pidi suures kun-nivos runoloi da suarnoi. Nuoret iče rubei kirjuttamah ainehistuo taldeh, ga kai ma-terijualat hävittih kanzallizen voinan aigua. Myöhembäh suadu ainehisto nygöigi on ruokos Karjalan tiedekeskuksen Tiedoar-hiivas. Tutkijat korgiesti arvostetah niilöi.

Risto pani mustoh ei vai eppizii ru-noloi da suarnoi, häi enzimäzenny otti huomivoh vahnanaigazii luguloi, lapsien pajoloi, joiguloi, liygiläzii častuškoi. Häi enzimäzenny pani mustoh vienankarja-lazien svuad'buritualan. Hänen kirjutetut mifologizet kerdomukset oldih ainavot arhiivas läs viijenkymmenen vuvven aigua.

Risto rubei kirjuttamah tiedokirjutuk-sii, kudualoi jullatah Nevvostoliiton Tiedo-akadeemien kogomuksis. Tiedoakadeemii omas puoles työndäy Suomen literatuuran liittoh Bogdanovan väl luajitun runoko-gomuksen, kudai myöhembäite suau suu-ren palkindon.

Talvikuun 1. päivänny 1929 Ristos rodih Nevvostoliiton tiedoakadeemien aspirantu. Häi tahtoi roita kielentutkijakse, oli profes-soru **Dmitrii Bubrihan** da akadeemiekan **Nikolai Marralan** opastujannu. Sil aigua

Onko tietoa Bogdanovista?

- ▶ Tässä jutussa karjalaiset tutki-jat L'udmila Ivanova ja Valentina Mironova kertovat Vuonnisessa vuonna 1900 syntyneestä Risto Bogdanovista ja pyytävät teitä, jotka tiedätte jotakin miehestä, kertomaan heille tietonne.
- ▶ Niitä on tarkoitus julkaista elä-mänkertateoksessa Petroskoissa.
- ▶ Osoite: tutkija@mail.ru.

Harittama Bogdanov (vas.) asettautui asu-maan Soiniin, missä elätti itsensä kulku-kaupalla ja pienviljelyllä. Oikealla Risto.

Kannelsuot samaa sukua

Kemissä asuva **Simo Kannelsuo** kertoo, että **Risto** eli **Grigori Bogdanov** oli hänen isänsä veli. Simo on koonnut veljensä **Seppo Kannel-suon** kanssa suvustaan pienen kirjasen, ja siihen on kerätty tietopaketti myös Ristosta.

– Osa oheisessa tutkijoiden kirjoituk-sessa on yhtenevää meillä olevan tiedon kanssa, osa on eriävää ja meillä on kyllä tuohon lisättävääkin, Simo kertoo.

Suvun tiedoista selviää mm., että Risto oli **Harittaman** vanhin poika, **Mikael** oli Ristoa nuorempi. Syntymäajoissa voi toki olla heittoja osittain ajanlaskun muutok-

Risto iče lugi luvendoi Leningruadan val-divon korgiesškolas itämeren-suomelazien kielen ozastol. Vuvvennu 1931 Risto kä-vyi ruadomatkah vepsälazien luokse, sen jälles yhtes **L. Mihkijevanke** da **M. Hä-mäläizenke** valmisti enzimäzen vepsän kielen aberin, kudai nägi päivänvalgien vuvvennu 1932.

Vuvvennu 1931 Petroskoil perustettih oma Tiedoinstituuttu, kuduah rubei kuulumah kuuzi ozastuo. Kielenozaston johtajakse kučuttih Risto Bogdanov, ga häi ei ehtinyh algua tädä ruaduo. Nenga korgiel tazol sil-keske katkei pienes kyläs roidivunnuon miehen elaiju da virgu.

Erähien tiedoloin mugah Risto kuoli vuvvennu 1931 libo 1932. Yhtes kniigas viäräh kuolenduvuvvekse on pandu 1941

sien takia. Lisäksi eri lähteissä on hieman eri tietoa. Harittamalla oli lapsia **Gigori**, **Mihail**, **Semen**, **Fodor** (josta ei ole juuri tietoa, ilmeisesti kuollut nuorena), **Arse-nej** (Kannelsoiden isä) ja **Anni** (kuollut nuorena).

Näiden lasten äiti oli **Agafja Androni-kova Kieleväinen**.

Harittama pakeni Suomeen toisen vai-monsa **Martan** ja Semeninin (Simo) ja Arse-nej (Antti) kanssa helmikuussa 1922. Hän asettautui asumaan Soiniin, missä elätti itsensä kulkukaupalla ja pienviljelyllä. Hei-dät on haudattu Soiniin.

vuosi. Kuolendupaikkua sežo emmo tiijä tarkah: kuoligo häi Piiterih vai Petroskoile. Kuolendusyyysi ei ole tieduo.

Karjalan Tiedoarhiivan materjualoin keskes löydyi Riston kuvazii da hänen kir-jaine lembitytöle. Tämä kai tovistau, ku Risto oli ylen lahjakas ristikanzu.

Enne suuren tiijollizen kirjutuksen pai-namistu Risto Bogdanovas, kudai eli ylen lyhyön ga kuulužan elaijan, tahtozimmo arvata hänen elaijan erilazii arbaityksii. Sendäh myö kiännymmö lehten lugijoin da Suomes da Venäl eläjien omahizien puo-leh, ku hyö kerrottas meile kai, midä hyö tietäh vuonnilazes Risto Bogdanovas. Kii-tämmö edukädeh kaikis tiedoloi.

L'UDMILA IVANOVA
VALENTINA MIRONOVA

Tupenkolahuttajat teemana heimopäivillä

Vuokkiniemen kulttuuripääkaupunkivuosi antaa aiheita moneen juhlaan

Tiijätkö, jotta vuotena 1678 Vuokkiniemen yheksässä talossa oli elän 30 miestä ta alaikäistä poikalasta ta ensimmäini seurakunta perussetti vuotena 1767? Näin kysyttiin Heimopäivien Tee- ja tarinaillassa Helsingissä, missä nykyisiä vuokkiniemeläisiä edustivat pääasiassa naiset.

**Folk Ensemble Karjala vastasi heimo-
päivien vauhdikkaista tanssiesityksistä.
Ryhmää 35 vuotta johtanut Andrei
Anisimov hauskutti puheenjohtaja
Eeva-Kaisa Linnaa lavalla.**

Paljon muutakin uutta ja mielenkiintoista tietoa saatiin Vuokkiniemestä kuulla viikonlopun aikana. Viikkoa ennen pääsiäistä vietettyä heimoviikonloppua juhlittiin Vuokkiniemi-teemalla siksi, että kylässä on meneillään suomalais-ugrilainen kulttuuripääkaupunkivuosi.

Vuokkiniemen naisten Kataja-ryhmä oli kutsuttu kunniavieraksi, ja he viihdyttivät yleisöä kauniilla lauluesityksillään niin lauantain illanvietossa kuin sunnuntain pääjuhlassakin. Kataja-yhtye sai alkunsa 15 vuotta sitten, kun silloinen Vuokkiniemen kyläpäälikkö **Svetlana Remšu** perusti naisten klubin, silloin vielä nimettömänä.

Nykyinen ryhmä on ollut koossa noin kymmenen vuotta. Vuonna 2010 tälle ryhmälle, joka oli saanut nimekseen Kataja, johtajaksi tuli **Valentina Saburova** Uhtualta. Siitä alkoi hyvä kehityksen kausi, joka näkyy vieläkin, vaikka Saburova on siirtynyt uusien haasteiden pariin Uhtualle.

– Vuokkiniemen ilmassa on jotain sellaista ihmeellistä, että runot vain tippuvat taivaalta alas, Saburova sanoi haastattelussa.

Ansioitunut kulttuurivaikuttaja Saburova palkittiin Heimojuhlissa Karjalan Sivistysseuran ansiomerkillä. Saman huomionosoituksen saivat myös Helsingin yliopiston folkloristiikan professori **Lotte Tarka**, Sivistysseuran ja Vuokkiniemi-seuran aktiivi **Marita Paajaste**, itkuvirsitkijana tunnetuksi tullut **Aleksandra Stepanova** ja sukututkimuksia monille suomalaisille Karjalassa tehnyt **Rudolf Toivonen**.

Nuorimmat vuokkiniemeläisesiintyjät olivat kanteletytöt **Anni Filippova** ja **Laina Remšu**. Tee- ja tarinaillan juonsivat **Julia Filippova**, **Olga Karlova** ja **Kai Pekusjeff**, joilla kaikilla on vuokkiniemeläinen tausta. He kertoivat, että Remšu on mainittu vuokkiniemeläiseksi nimeksi jo vuonna 1678 ja että suurin osa kylän nykyisistäkin asukkaista on Remšu-nimisiä. Vuokkiniemessä on nykyisin noin 500 asukasta. Juontajat jakoivat tietoa kylästä ja sen asukkaista.

– Tiijätkö, jotta vuokkiniemeläisiä kučuttih tuppelaisiksi ili tupenkolahuttajiksi? Tiijätkö, jotta tupenkolahuttaja-sana tulou siitä, jotta konsa vuokkiniemeläiset näkevyyti, hyö tuppejah kolisseltih yhteh, valistivat juontajat yleisöä.

Vuokkiniemessä on ehditty teemavuoden aikana järjestää paljon erilaisia juhlia, kisoja ja tapahtumia, mutta hieman harmissaan jotkut ovat siitä, että osa tapahtumista on kuin muualta tuotua eikä paikkakunnan omaa.

Elokuun alussa järjestettävä Iljan päivän pruusniekka on sen sijaan kylän ikiomaa perinnettä ja tänä vuonna sinne odotetaan ennätysmäärää vieraita. Siksi omaa matkaansa järjestävä Vuokkiniemi-seuran johto pyytää seuran mukaan aikovia ilmoittautuman mitä pikimmin, jotta esimerkiksi yöpaikkajärjestelyt ehditään hoitaa ajoissa kuntoon.

Suomalais-ugrilainen kulttuuripääkaupunki-idean isänä pidetään virolaista **Oliver Loodea**, joka toi Mafun-järjestön tervehdyksen Heimojuhlaan. Hänen mukaansa Venäjältä tulleiden hakemusten määrä on vähentynyt viime vuosina, mutta Karjalasta saapuneet kulttuuripääkaupunkihakemukset ovat aina olleet kolmen parhaan joukossa.

Kuuluisaa runolaulajaa **Santra Remšujevaa** kunnioitti erityisesti taiteilija **Maari Kallberg**, joka esitti Remšujevalta Juminkeon arkistoon tallennettuja lauluja pääjuhlassa. Juminkeon kokoelmaan kuuluu kaikkiaan yli 600 Santran laulua, joista noin sata on eri kappaleita.

Heimojuhlassa julkistettiin myös **Janne Haapalan** muistelmateos *Hevosia, autoja ja kauppa*. Teoksen synnystä kertoi Afanasjeffien suvun sukututkimusvastaava **Jouko Autio**. Haapala oli 12-vuotias lähtiessään Uhtuan Lamminpohjasta Suomeen eikä koskaan enää palannut kotipaikkakunnalleen. Aution mukaan tekstistä välittyvät pelko ja levottomien aikojen tunnelma.

Juhlaesitelmän pitänyt Mainzin yliopiston professori **Anneli Sarhima** sai yleisön mieltämään suomen ja karjalan välistä suhdetta. Esitelmän otsikkona oli *Karjala ja suomi – sisaret sukukielten perheessä*. Sarhimaan mukaan rajan vetäminen kielten ja murteen välille on aina poliittinen linjanveto. Sen voi havaita karjalais-suomalaisista murrejatkumoa tarkastelemalla.

Seinälle heijastettu lehtipuu kuva osoitti, missä kohdassa suomalais-ugrilaista su-

Tee- ja tarinailan lopuksi kaikki halukkaat pääsivät mukaan tanssimaan. Vauhtia antoi petroskoiilainen Folk Ensemble Karjala. Pöydässä istuu (oik.) Vuokkiniemen asioista vastaava Jelena Pljuiko.

Aajuolahden Torvisten kokouksessa sukututkimusaineistoja katselivat muun muassa Terttu Toimi Raumalta (oik.), Katriina Toimi-Porkkala Tampereelta, Raimo Toimi Raumalta, Tuulikki Maronen Espoosta, Katariina Oikarainen Laitilasta ja Matti Torvinen Helsingistä.

kupuuta itämerensuomalaisen kieliperheen nykyiset edustajat ovat. Alustaja muistutti, että kaikki karjalan eri murteet, kuten myös lyydi, vepsä, inkeroinen ja suomen kielen itämurteet, ovat kehittyneet muinaiskarjalasta. Karjalan tai suomen tarkkaa syntyaajankohtaa ei voida kuitenkaan määrittää.

– Kirjallisia kielenmuistomerkkejä on aivan liian vähän, jotta niiden avulla voitaisiin päätellä, milloin karjalasta tuli karjalaa ja suomesta suomea. Lisäksi on paljon kysymyksiä, joihin ei ole mahdollista saada vastauksia, hän sanoi.

– Esimerkiksi ei ole käytettävissä keinoja sen selvittämiseksi, miten Luoteis-Venäjän muinaiset itämerensuomalaiset kielellisen identiteettinsä määrittivät: ajattelivatko he puhuvansa samaa vai eri kieltä kuin naapurinsa, ja miksi he itse kieltään tuolloin kutsuivat.

Sarhima kertoi myös Novgorodin kaupungin kaivauksissa löydettyistä tuohikirjeistä, joista yksi 1200-luvulle ajoitettu kirje on kirjoitettu muinaisella karjalan kielellä. Tuota kirjettä numero 292 pidetään vanhimpana tunnettuna itämerensuomalai-

sena kirjoituksena. Eri tutkijoilla on erilaisia tulkintoja tekstistä, mutta sitä pidetään loitsuna, joka mahdollisesti koskee salamaa. Siinä mainitaan muun muassa Jumalan nuoli.

Vielä 1600-luvulla karjala ja suomi, erityisesti suomen itämurteet, olivat Sarhimaan mukaan huomattavasti lähempänä toisiaan kuin nykyisin ja niiden puhujat ymmärsivät toisiaan jotakuinkin helposti. Viimeistään 1700-luvulta alkaen karjala ja suomi ovat olleet kaksi eri kieltä.

Karttadia havainnollisti murrejatkumon kulkua ja kielimuotojen keskinäistä ymmärrettävyyttä ja sen asteittaista vähene mistä suomen itämurteista karjalan vienalais- ja eteläkarjalaismurteisiin ja lopulta etelässä livvinkarjalaan tultaessa.

Esitelmöitsijä havainnollisti murrejatkumon pilkkomista päämurteiksi myös viisijäsenistä tyttöbändiä esittävän kuvasarjan avulla: riippuen siitä, miten kuvan rajaa, ts. millaisia kielipoliittisia kriteereitä soveltaa, siskoksia voi väittää olevan kolme, neljä tai viisi.

– Yhtä kaikki, siskokset ovat samaa karjalaista perhettä. Suomen vuonna 2009 myöntämä status on annettu karjalan kielelle, ei joukolle karjalan kielen murteita. Muinaiskarjalan tytärkielet ja niiden keskinäiset suhteet on nostettu osaksi sellaista kielipoliittista taistelua, joka saattaa vaarantaa karjalan tulevaisuuden.

Sarhimaa ei ole ottanut eikä aio ottaa kantaa siihen, pitäisikö karjalalla olla yksi yhteinen kirjakieli, mutta hän painotti vahvasti sitä, että karjalan säilyminen elävänä kielenä edellyttää erilaisten murteiden hyväksymistä yhdeksi kokonaisuudeksi kaikissa niissä yhteyksissä, joissa karjalaisyhteisö neuvottelee suomalaisen yhteiskunnan kanssa karjalan voimaannuttamiselle suunnattavasta taloudellisesta ja muusta tuesta.

AILA-LIISA LAURILA

Kataja-ryhmä on Vuokkiniemen naisten ryhmä, jota uhtualainen Valentina Saburova (oik. laita) on valmentanut oivalliseen esiintymiskuntoon.

Professori Anneli Sarhimaa ei ota kantaa, tarvitaanko yksi yhteinen kirjakieli, mutta kielen säilyminen edellyttää hänen mielestään erilaisten murteiden hyväksymistä.

Uhtualainen Valentina Saburova oli yksi viidestä ansioituneesta, joka sai Karjalan Sivistysseuran merkin rintaansa. Sen kiinnitti Kai Pekusjef.

Monta tapaamista samaan aikaan

Heimoviikonlopun yhteydessä kokoontui laaja joukko erilaisia seuroja ja yhdistyksiä omiin tapaamisiinsa.

Sari Heimosen ja **Sami Kallion** vetämä sukututkimuskeskus veti jälleen runsaan joukon kiinnostuneita kuulemaan vinkkejä juurten selvittämistyöhön.

Aiheena olivat muun muassa dna-testit, joiden avulla voi vahvistaa tai kumota pe-

rimätiedon kautta tai kirjallisista lähteistä löydettyjä tietoja.

Yksi klinikkaan osallistuneista oli 22-vuotias turkulainen **Anna Lundén**, jonka esi-isä isoäidin puolelta on **Matvei Sofronoff**. Isoäiti itse on syntynyt Varsinais-Suomen Oripäässä.

Lundén on vielä kovin alkuvaiheessa tutkimuksissaan, mutta kertoo päässeensä alkuun muun muassa hiljattain edes-

menneen **Raimo Rannan** tekemien selvitysten kautta.

Lisäksi Lundénilla on kansiossaan lähinnä Oripäässä otettuja kuvia suvun hautakivistä. Niistä käy ilmi esimerkiksi, että isoäidin äiti syntyi vuonna 1902.

– On harmi, kun niin monet vanhan sukupolven ihmiset ovat jo kuolleet, mutta sukututkimuskeskukselta sain todella paljon mielenkiintoista tietoa, Lundén kertoi.

Jätä hyvä jälki täh muajilmah

Olen spuuuututun täh šuureh muajilmah melkein nelläkymmentä vuotta takaperin. Lapšuš- ta opaššušvuoteni šatuttih Venyähän mylläkkävuosih: perestroikka, Neuvoštoliiton romahuš, šen jälkehiset huimat vuuvvet – vaikka mitä jassakkua kačo oli ollun. Ka šamalla 80-luvun lapšet ollah kait niitä viime sie lykykkähie, kellä oli onni kašvua melkein umpikarjalaisissa kylissä. Muissan, kun koulušša meitä viitisen vuotta vanhemmat nuoret paistih keškenähki karjalakši. Miunki enšimmäini kieli oli kuulemma ollun karjala. Eryähtänä päivänä pappu toi kotih ihmehellisen vehkehen, kumpani oli tottaš niin mielehini miula, jotta virkoin enšimmäisen šanani: čuna. Kuni vielä elin kyläššä ušoin, jotta ainaški nännilapšet ta kotielukat ei ymmärretä muuta kieltä, kun vain karjalua. Mučči, čoh-čoh, tule tänne tahi issu, ryömi. Voi pikkaläistä (< pikkaraista), řemmoista (< řemmoista) hyväččäistä liipukkaista, omua lintuista armahaista. Näin šitä paistih kaunehešti.

Hyvin muissan ativot ämmöläššä. Meilä punukoilla oli ilo, kun molommat ämmöt elettiš šamalla termällä. Koko Lammaisjärven akkalisto keräyty illoin miän vanhanämmön **Levasen Jyrin** naisen taloh, hiän kun niätšen oli kaikista vanhin. Paistih omat ta sussietojen kuulumiset, kerrottih pluanit-meinikit, čaijyt juotih ta konša mitäki käsitöitä ruat-tih. Miän ukko-deduška, **Olga**-ämmön mieš, näitä naisien mänöjä oli nakrukši nimittän štabin elikkä piämajan kerähmölöiksi. Niin tärkeitä aššoja niissä ”issunnoissa” tottaš neuvoteltih! Muissan, kun kävimä ämmön ta hänen potruškojen kera klubih Intijan kinoja kaččomah. Toičči omat stuulatki piti olla matašša, niin äijän kinon kaččojie keräyty. Šiitä kačo ämmölöillä pakinoja riitti, paistih ičkin točkin nähtyt rakkahušdraamat. A myö lapšet korvat hörpälläh vain kuuntelima. Ämmön yökyläššä ollešša kävimä rikeneh iltaonkella, päivälläh lehtikerppuja varuštima lampahilla. Ka toven! Nyt juolahti mieleh, lampahathan oltih šuarešša kešät. Oli še mukava nähä, kun niitä venehillä vejettih, yksi miäkintä vain kuulu! Lapšuteni iänimaiselma, šitä šanoilla ei helpošti kuvua. Hankavičan ta airon hieronta toini toiseh veneheššä, šoke-ripihtilöijien kräčkeh, šuurpakkasien paukunnat, starikkojen rikkahan karjalan kielen lorineh – ne kaikki on šielä, missä olin pikkaraini tyttöni.

Miun enšimmäini matka Petroskoih. Papan kera lenti-mä ensin Uhtuolla-Kalevalah, a šiitä šieltä šamoin len-

Olga Karlova ta Miitrei-poika.

tolaivalla jatkoma matan piälinnah. Šilloin Vienašta vain lentämällä oli piäššyn. Miula oli vuotta viisi-kuuši. Koko matašta muissan vain šen, kun hyväštelin kylän päiväko-tie. Šemmoni vet huppanaraiska olin, puitto elokšeni viimeseh matkah šuorisin.

Petroskoista kyllä myöhempäh oli tullun kotikaupunki. Šielä yliopiston opaštujana šain lukie miun enšimmäisie puštaimie-kirjaimie karjalakši. Täššäki oli šen ajan lykkyö, piäsin opaštumah omua kieltä. Čupinaista čuutuo! Muissan, kun ihan ihmettelin, jotta mistä mie tiijänki tämän tahi šen karjalankielisen šanan. Oli lisäytyn ylpeyttä, rupesin arvoštamah ta kašvattamah oman rahvahan kielen ta kulttuurin tietoutta. Vähä on šyntyö karjalaisekši, pitäy vielä šuattua šäilyttyä ta kehittyä šitä olomušta omašša ičeššä pitin pitkyä ta mutkikašta elošta. Muistakkua jälkenä, – šanottih vanhemmat meilä lapšilla, konša mänimä kylän tanššiloih ta varšinki konša olima lähten pitimpih matkoih.

Mierošša ollešša aina še on mieleššä oma ranta ta kotih myöštymini. Mistä rannašta tulet, šinne ne jälet aina matatahki. Nykyjäš šen šanoman tolkuičen niin, jotta ihmi-siksi še pitäy olla ta hyvä jälki jättyä täh muajilmah, jotta kotirantalaiset ei jouvuttais käršimäh häpietä puoleštaš. Ta oma koti ta šyntymäperä aina pityä mieleššä, še kačo elyässä ylen auttau.

Poikani **Miitrei** kašvau ihan toisešša muajilmašša. Ei hiän višših rupie riipimäh lehtijä šiivatalla, eikä hänen pie kiehuttua vuateita puašša eikä nykyaikani lapši eloistele mečon kápälillä ta šiipilöillä. Ka onnekši pikkaraisella ollah mamma ta pappu, ket šiämeššäh kannetah männyön ajan muissot ta vesselykšet.

Karjalaisen viisahan šanoman staraičemma nyt jakua omalla pojalla. Muissahan jälkeš, karjalaini. Šilloin eloški näyttäy äijyä mukavammalta.

OLGA KARLOVA
Kirjoittaja on syntynyt
Vuokkiniemessä
ja asuu nyt Joensuussa

Televisiostakin tuttu kasvo Janne Saarikivi pitää itseään teoreettisena ja makrohistoriaan keskittyvänä tutkijana, kun hän selvittää vaikkapa karjalan ja vepsän kielimuotojen muodostumista.

Kieli häviää, jos siltä katoaa yhteisö ympäriltä

”Lasten kielipesät olisivat välttämättömyys karjalan siirtämiseksi vanhoilta sukupolvilta nuorille”, sanoo tutkija Janne Saarikivi.

Helsingin yliopiston kollegium-tutkija **Janne Saarikivi** on tullut tutuksi *Aamu-tv:n* jälkiviisaana, mutta työksensä hän tutkii suomalais-ugrilaisia kieliä. Hän arvelee, että karjala on mahdollista siirtää uusille sukupolville, jos kieltä vielä osaavat puhuvat sitä lapsille.

Monien on viime aikoina ollut vaikea uskoa karjalan kielen säilymiseen elävänä, kun sen tukena ei ole virallista asemaa edes Karjalan tasavallassa. Karjalaisia on koko Venäjällä reilusti alle 100 000 ja karjalan kieltä taitavia noin 50 000. Suomessa karjalankielisiä on suunnilleen 5 000 henkeä,

ja kieltä jollain tapaa ymmärättäviä ehkä kolminkertainen määrä.

Tutkija Janne Saarikivi uskoo, että karjala ei ole kuolemassa vaan säilyy ainakin jossain muodossa. Sen sijaan hän suhtautuu pessimistisesti siihen, että tulevaisuudessa olisi enää kokonaisia kyliä, joiden asukkaat puhuvat karjalaa. Suomesta tällaista kylää ei enää löydy, eikä niitä ole enää kovin paljon jäljellä Karjalan tasavallassakaan. Karjalaisten omasta tahdosta asia ei ole kiinni.

– Ihmiset haluaisivat säilyttää kielen ja kylät, jos säilyttämiseen tarjottaisiin mahdollisuudet. Hallinnollisilla päätöksillä se on kuitenkin tehty mahdottomaksi.

Venäjän puolella suurin vaikeus on tällä hetkellä siinä, että päiväkotiryhmiä ei ole mahdollista muuttaa kielipesiksi. Päivähoidon säädökset ja yleiset oppimistavoitteet ovat niin tiukat, että oman kansallisen kielen opetukseen tai säännölliseen käyttöön ei jää riittävästi aikaa. Saarikiven mukaan pelkästään kodeissa ei pystytä opettamaan kieltä eikä edes siirtämään lapselle niin, että hän voisi sitä puhua täydellisesti ja käyttää myös kodin ulkopuolella.

– Ei karjalan kieli kuole kokonaan, yksittäisiä perheitä tule säilymään pitkään, mutta yhteisöt katoavat. Pian ei ole enää kyliä, joissa kieltä voisi käyttää puhumiseen muiden ihmisten kanssa. Vaikka karjalaa puhuvia lapsia olisikin kylissä, he ovat eristyksissä, kaukana toisistaan.

Kielipesiä tarvittaisiin nyt kiireesti niin Suomessa kuin Karjalan tasavallankin kylissä ja kaupungeissa, mutta niiden perustaminen ei ole aina yksinkertaista. Karjalan Kielen Kodissa Vieljärvellä työskentelee nyt emäntänä opettajan työstään eläköitynyt **Nina Barmina**, jolla on halua ja osaamista ohjata lapsiryhmiä. Myös muita ohjaajia on löytynyt siellä aloittavaan kielipesään. Vastaavaa kaivattaisiin muuallakin niin Venäjällä kuin Suomessa.

– Helsingin Mellunmäessä toimi taannoin muskari, jota omat lapsenikin kävivät. Se kuitenkin loppui, kun ohjaaja sai muita töitä.

Saarikiven mielestä olisi elintärkeää, että karjalaiset kylät voitaisiin pitää karjalaisina, eivätkä ne venäläistyisi Karjalan tasavallassa. Monet alueet ovat vielä vahvasti karjalaisia, ja uutta nuorta polvea kielen osaamiseen kasvattamalla perinne voisi jatkua edes jossakin muodossa.

Saarikivi on harmissaan, että Suomen puolella karjalaisuus on pirstaloitunut viime vuosikymmenten aikana, eikä luontevia karjalaisyhteisöjä synny enää kovin helposti. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa sijaitseva Valtimo oli ennen erittäin karjalainen 7 000 asukkaan paikkakunta, mutta nyt siellä asuu enää noin 2 000 asukasta eikä lapsia ole nimeksikään.

Vielä 1970-luvulla olisi todennäköisesti ollut mahdollista siirtää karjalan osaaminen seuraavalle sukupolvelle monellakin paikkakunnalla. Nyt nuoret ovat muuttaneet työn perässä muualle, lähikaupunkeihinsa tai etelän suuriin keskuksiin.

Kielipesätoimintaa on toki viritelty viime vuosina esimerkiksi Pohjois-Karjalassa, mutta jostain syystä lapsia ei kuitenkaan virtaa niihin mitenkään massoittain. Kieltä ylläpitävät piirit ovat aika pieniä. Joensuun seudulla toimii muun muassa keskustelukerho Paginpertti. Joensuulla on se ainoa laatuinen etu, että yliopistoyhteisö tukee karjalaisuutta. Pienimuotoisia keskustelukerhoja on monilla muillakin paikkakunnilla, mutta kaikkialla kieli jäänee harrastamisen asteelle ja suppeisiin piireihin.

– Ehkä kaikki olisi sittenkin helpompi toteuttaa Helsingin seudulla, Saarikivi pohtii.

Helsinki on todennäköisesti maan suurin karjalaispaikkakunta, koska väki on muuttanut sinne muualta maasta. Oman pieniyhteisön luominen suurkaupunkialueelle on kuitenkin iso haaste.

Saarikiven mielestä olisi hyvä, jos jotkut kieltä osaavat isoäidit ottaisivat vastuun ja

Janne Saarikivelle oli aikoinaan selvää, että hänen tiensä vie Helsingin yliopiston humanistiseen

haluaisivat uhrata aikaansa lasten ohjaamiseen. Vielä parempi olisi, jos lapsille voisi opettaa karjalaa 1–2-luokilla koulussa. Pätevää apua opetushenkilöstön löytymiseen olisi ainakin Venäjällä.

Janne Saarikivi julkaisi vuoden vaihteessa yhdessä Joensuun yliopiston professorin **Pekka Suutarin** kanssa selvityksen *Kieli-vähemmistöt rajoilla*. Siinä Saarikivi arvioi saamelaisien asemaa.

– Ehdottomasti saamelaisilla ja saamen kielillä on Suomessa paremmat mahdollisuudet säilyä kuin karjalaisilla ja karjalan kielellä. Suuri osa saamelaisista asuu tietyllä alueella ja oppii saamea. Heillä on oma laaja saamenkielinen verkostonsa, ja media tykittää ohjelmaa heidän omista asioistaan, hän sanoo.

Lisäksi saamelaisia on auttanut maailmanlaajuinen alkuperäiskansojen liike. Saamelaisille kuten esimerkiksi Pohjois-Amerikan intiaaneille ovat maa- ja metsätalouden tärkeitä. Mistään samanlaisesta ei voi edes haaveilla, kun puhutaan karjalaisista. Suomalais-ugrilaisiin kieliin kuuluva saame ei tosin ole mikään yksi kieli. Kaikki saamelaiset eivät edes ymmärrä toistensa puhetta.

Saarikivi muistuttaa, että suuri osa saamelaisia elää varsinaisen oman alueensa ulkopuolella, hajallaan Oulussa, Tampereella, Helsingissä ja muualla. Olisi hyvinkin tarpeellista ja paikallaan perustaa myös heille erilaisia palveluja ja tarjota mahdollisuus käyttää omaa kieltä päivittäin.

Lapissa toimii saamelaisvähemmistön asioista päättävä Saamelaiskäräjät (Same-diggi). Pitäisikö karjalaisien saada jotakin samanlaista?

Tiukan etniseltä ja poliittiselta pohjalta toimivaan hallintoyksikköön Saarikivi suhtautuu epäillen. Sen toimivuus ei välttämättä olisi parasta laatua, jos käytännöksi tulisi esimerkiksi äänioikeuden myöntäminen samaan tapaan kuin saamelaisilla. Läheskään kaikki halukkaat eivät saa sitä. Osa on saanut äänestyslupuan oikeudenkäyntien jälkeen, osa ei sittenkään.

Karjalaisuutta on todennäköisesti vieläkin vaikeampi määritellä ja todentaa kuin saamelaisuutta. Siitä huolimatta jonkinlainen neuvosto tai vastaava olisi hyvin paikallaan. Suomi tunnusti karjalan ei-alueelliseksi vähemmistökieleksi vuonna 2009, mutta sen jälkeen ei ole kovin suurta kehitystä tapahtunut. Ulkopuoliset ovat ehkä jopa unohtaneet, että karjalalla on Suomessa asema.

Janne Saarikiven suvussa poliitikkoja ja virkamiehiä

Janne Santeri Saarikivi syntyi 29. toukokuuta 1973 Helsingissä. Hän on kirjoittanut ylioppilaaksi Kallion lukiossa vuonna 1992 ja väitellyt tohtoriksi Helsingin yliopiston humanistisessa tiedekunnassa vuonna 2006. Nyt hän työskentelee kollegiumtutkijana Helsingin yliopistossa.

– Jotenkin minulle oli itsestään selvää, että pyrin opiskelemaan Helsingin yliopiston humanistiseen tiedekuntaan, hän sanoo.

Janne Saarikiven toinen nimi, Santeri, viittaa hänen isoukkiinsa **Alexander** eli Santeri **Saarikiveen**, joka syntyi vuonna 1877 Sortavalan maalaiskunnassa ja toimi Sdp:n kansanedustajana vuosina 1908–1918. Hän kuoli vuonna 1969 Helsingissä. Vuoden 1918 tapahtumat veivät hänet Katajanokan vankilaan.

Santeri otti käyttöön nimen Saarikivi, sillä hän oli alkuaan **Gröhn**. Suku on ilmeisesti alun perin lähtöisin Pielisjärven alueelta Pohjois-Karjalasta. Sukua on asunut myös Impilahdella ja Salmiin Uuksussa. Tarkka tieto juuri Saarikivi-nimen valinnasta on jäänyt hämärän peittoon.

Santeri oli tulieluinen puhuja. Hän opiskeli Läskelässä, suoritti käsityökoulun vuonna 1894 ja nikkarityökoulun vuonna 1897. Jo vuoden 1905 yleislakon aikaan hän puhui Läskelässä tehtaantööläisille sananvapaudesta, yleisestä äänioikeudesta, uskonnonvapaudesta ja muusta.

Vuodesta 1903 lähtien Santeri oli naimisissa Pielavedellä vuonna 1880 syntyneen **Lydia Regi-**

na Pennasen kanssa. Heidän poikiaan ovat taidehistorioitsija **Sakari Saarikivi** ja elokuvaohjaaja **Orvo Saarikivi**. Lydia Saarikivi oli Sdp:n kansanedustaja vuosina 1919–1922, ja hän kuoli vuonna 1959.

Janne Saarikiven ukki **Orvo Saarikivi** syntyi vuonna 1905 Sortavalassa ja kuoli Helsingissä vuonna 1970. Orvo Saarikiven puoliso oli vuodesta 1936 alkaen näyttelijä **Aino Lohikoski**. Orvo ohjasi muun muassa Suomenperheestä kertovia elokuvia ja koulutti alan opiskelijoita.

Omasta isästään Janne Saarikivi kertoo, että hän työskenteli virkamiehenä ulkoministeriössä, mutta luki ja opiskeli paljon.

Hammaslääkäri-äiti työskenteli yliopistouralla ja omassa praktiikassaan ja kodissa luettiin paljon sekä harrastettiin kieliä.

Isä puhui muun muassa venäjää. Sitä kautta isä pääsi jo Neuvostoliiton aikoihin sellaisiin paikkoihin, joissa ei Suomesta paljon käyty. Isä kuoli alle 50-vuotiaana, mutta ehti nähdä Neuvostoliiton romahtamisen.

Myös Janne Saarikivi on liikkunut paljon Venäjällä muun muassa tutkimassa paikannimiä yhdessä **Denis Kuzminin** kanssa.

– Päädyimme yhteen **Irma Mullosen** suosituksesta. Spesialiteettimme ovat hieman erilaiset. Hän tutkii kylien mikrohistoriaa, kuten sukujen perimätietoa. Minä olen teoreettisempi ja makrohistoriaan keskittyvä tutkiessani vaikkapa karjalan ja vepsän kielimuotojen muodostumista.

”Olisi elintärkeää, että karjalaiset kylät voitaisiin pitää karjalaisina, eivätkä ne venäläistyisi Karjalan tasavallassa.”

Miikul Pahomov Pyhäjärven koulun rehtorin Zinaida Matikaisen ja opiskelijoiden kanssa. Lapset opiskelevat lyydiä vapaa-aikana Zinaidan

Lyydin kieli on Aunuksen kannaksen ”sanskriitti”

Lyydiläiskysymys syntyi, kun tutkijat eivät ole voineet yksimielisesti päättää, onko lyydi itsenäinen itämerensuomalainen kieli vai karjalan tai vepsän murre. **Miikul Pahomovin** väitöstutkimus antaa vastauksen tähän kysymykseen.

Seuraavassa Miikul selostaa tutkimuksensa taustaa ja tuloksia:

Jokainen kieli on tärkeä kulttuurihistoriallinen tekijä. Lyydin voi nähdä esimerkkinä unohdetuista suomalais-ugrilaisista kielistä, joiden tutkiminen voi paljastaa uudenlaisia kehityskulkuja.

Lyydiä on puhuttu Aunuksen kannaksen itäosassa Syvärin mutkasta kohti Äänisen pohjoiskolkkia ulottuvalla alueella. Lyydiläisten historiallinen asuma-alue jakautuu

Syvärin ja Äänisen kulttuurialueeseen, jolla sijaitsevat Kižin saari ja Petroskoi.

Kaikkia viime vuosisadan alussa puhuttuja lyydiläismurteita ei ehditty kartoittaa, koska lyydin perinteisen puhuma-alueen itärajan taakse jääneet, lyydin kokonaisuuteen oletetusti kuuluneet murteet sammui-
vat 1940-luvulle mennessä. Tilastotietojen perusteella lyydiläismurteiden yhteinen

vetämässä kielikerhossa virallisen opetusohjelman ulkopuolella. Kuva: Herman Hakala.

puhujamäärä oli 1900-luvun alussa enimmillään 15 000–20 000 henkeä.

Nyt lyydin puhujia on jäljellä enintään 300, ja kieli kuuluu uhanalaisimpiin itämerensuomalaisiin kieliin. Nykyiset lyydiläismurteet edustavat kielikuoleman eri asteita.

Kielen sammumisen takana ovat osaksi luonnolliset syyt, esimerkiksi väestönmuutokset, sekä kielensuunnittelun puutteet, joiden takia lyydiläisten kieli on jäänyt Karjalan tasavallassa puhuttujen itämerensuomalaisten kielten elvyttämisen ulkopuolelle.

Lyydiläisiin kohdistuneissa tutkimuksissa on esitetty erilaisia näkemyksiä heidän kielellisestä ja etnisestä identifioinnistaan, mikä johtuu näkökulmien moninaisuudesta ja yhtenäisten arviointikriteerien puut-

teesta. Venäjällä ja virolaisten tutkijoiden keskuudessa vallitsee Neuvostoliiton aikana vakiintunut käsitys, jonka mukaan lyydi on karjalan kielen päämurre. Suomessa sen sijaan on **Pertti Virtarannasta** lähtien pidetty lyydiä pikemminkin itsenäisenä itämerensuomalaisena kielenä kuin karjalan murteena.

Lyydiläisten omakielinen identifioituminen poikkeaa heidän virallisesta määrittelystään. Lyydiläismurteiden puhujat kutsuvat itseään *lyydiläisiksi* ja omaa kieltään *lyydin kieleksi*.

Ennen Venäjän vallankumousta lyydiläisten identifikaatio ei perustunut kielellisiin

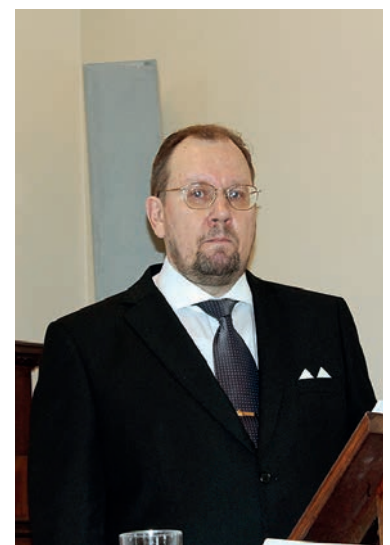
VÄITÖKSET

Pahomov väitteli uhanalaisista lyydiläisistä

Helmikuun 14. päivänä 50 vuotta täyttänyt lyydiläinen tutkija ja kirjailija **Miikul Pahomov** väitteli filosofian tohtoriksi Helsingin yliopiston humanistisessa tiedekunnassa. Hänen väitöstilaisuudessaan 11. helmikuuta 2017 toimivat vastaväittäjänä Joensuun yliopiston karjalan kielen professori **Vesa Koivisto** ja kustoksena Helsingin yliopiston itämerensuomalaisten kielten professori **Riho Grünthal**, joka myös ohjasi väitöstudiumista.

Karonkkapuheessaan Grünthal antoi erityistä arvoa sille, että Miikul teki väitöskirjaa ilman rahoitusta motivaationaan rakkaus omaan äidinkieleensä ja tieteelliseen tutkimukseen.

Väitöskirjan aihe on *Lyydiläiskysymys: Kansa vai heimo, kieli vai murre?* (*The Ludian Question*). Helsingin yliopisto ja Lyydiläinen Seura ovat julkaisseet hänen tutkimuksensa kirjana. Väitöskirja on luettavissa myös sähköisesti osoitteessa <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/173932>.

Miikul Pahomov väitöstilaisuudessa Helsingin yliopistossa 11.2.2017. Kuva: Aila-Liisa Laurila.

havaintoihin, vaan käsityksiin Aunuksen läänissä asuneista kansoista. 1700–1800-luvun vaihteessa Pietarin akateemisissa piireissä karjala erotettiin Aunuksen läänin asukkaiden kielestä.

Käsite *karjalan kieli* tuli yhdessä tarkoittamaan varsinaiskarjalaisten, livviköiden ja lyydiköiden kielimuotoja sekä aluksi myös vepsää Petroskoissa vuonna 1829 perustetussa Aunuksen pappisseminaarissa.

Samaa käytäntöä noudattivat paikalliset viranomaiset, jotka tuolloin määrittelivät kaikki Aunuksen läänin itämerensuomalaiset *karjalaisiksi*.

Peter von Köppenin tutkimusten myötä 1800-luvun puolivälissä alettiin venäläisissä tilastoissa jakaa Aunuksen läänin suomensukuiset asukkaat karjalaisiin ja vepsäläisiin. Venäjällä jo 1800-luvulla katsottiin karjalan kielen koostuvan varsinaiskarjalasta, aunuksesta ja lyydistä.

Tämän näkökulman omaksuivat myös Neuvosto-Venäjän suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen johtohahmo **Dmitri Bubrih** ja hänen koulukuntansa.

Toisaalta Bubrih huomautti, ettei tämä kansallisuuspolitiikkaan perustuva määrittely saa tukea lyydin rakenteellisista ominaisuuksista.

Ensimmäisiä tietoja lyydiläisistä ja heidän puhumastaan kielestä tavataan vuonna 1825 **A. J. Sjögrenillä**. Hänellä ja hänen aikalaisillaan, **Elias Lönnrotilla**, **D. E. D. Europauksella** ja **August Ahlqvistilla**, ei ollut vielä kokonaiskuvaa lyydin muralueesta. Vasta **Arvid Genetzin** ansiossa lyydiläismurteiden puhuma-alue alkoi 1870-luvulta lähtien hahmottua. Genetz kuitenkin tukeutui Ahlqvistin näkemykseen lyydistä vepsän kielen jatkona.

Juho Kujola identifioi 1900-luvun alussa lyydiläismurteet lähinnä itsenäiseksi itämerensuomalaiseksi *kieleksi*, mitä kannattivat myös **E. N. Setälä** ja *Karjalan kielen sanakirjan* toimittaja **Eino Leskinen**.

Seuraavaksi kypsyi **Lauri Kettusen** käsitys, jonka mukaan lyydin voi katsoa yhtä hyvin vepsään kuin karjalaankin kuuluvaksi, sillä se ei ole polveutunut suoraan kantasuomesta.

Äännehistoriallista tekijää painotti tutkimuksessaan myös Kettusen oppilas **Aimo Turunen**. Hän tarkasteli lyydiä suhteellisen itsenäisenä kielimuotona – vepsän ja aunuksen *väli-* tai *sekamurteistona*, jota hän kuitenkin lähestyi kantasuomesta käsin. Myös Bubrih ja **Terho Itkonen** käsittelivät aunuksen yhteydessä lyydiin liittyviä

Miikul Pahomovin vetämä lyydiläisten opettajien kielikurssi Helsingin yliopistossa.
Kuva: **Herman Hakala**.

kysymyksiä kielihistoriallisesta näkökulmasta. *Sukukielen* aseman palautti lyydille 1960-luvulla suorittamansa lyydiläismurteiden laajan dokumentoinnin pohjalta Pertti Virtaranta.

Lyydin luokittelu yhdeksi karjalan päämurteeksi on sikäli ongelmallista, että lyydiläismurteille ja karjala-aunukselle on vaikea esittää yhteisiä tunnusomaisia piirteitä, joita ei esiintyisi jossakin vepsän murteista.

Yrittäessään kuvata varsinaiskarjalasta, aunuksesta ja lyydistä koostuvan karjalan kielen ja vepsän eroja Dmitri Bubrih huomautti, että vain kaksi äännepiirrettä erottaa ne toisistaan: pääpainollisten vokaalien pituuserojen säilyminen karjalassa ja sisäheitto (eli sanansisäisen vokaalin kato) vepsässä.

Samalla hän joutui toteamaan, että myös äänisvepsässä ensitavussa tavataan pitkien ja lyhyiden vokaalien ero, ja sisäheitto on ominainen hänen karjalan kielen osaksi katsomalleen Kuujärven lyydille. Myös muualla lyydissä on sisäheitosta aiheutuvia muotoja, ja näitä esiintyy aunuksessa ja eteläkarjalassa.

Lyydi osoittaa merkittäviä yhtäläisyyksiä aunuksen kanssa, jonka kehitykseen on vaikuttanut varsinaiskarjalan kielisosiologinen prestiisi.

Aunuksen ”vepsäläisyyksinä” pidetyt piirteet voidaan selittää hyvin lyydistä käsin. Esimerkiksi aunuksen tunnusomaiset *U* tai *O*-loppuiset nominimuodot (*vihmu*

~ *vihmo*, *vettü* ~ *vettö*) ovat parhaiten yhdistettävissä keskilyydin *e*:llisiin muotoihin (*vihme*, *vette*).

Tällaisilla tapauksilla on todistusarvoa aunuksen lyydiläispohjalle. Lyydin ja aunuksen lukuisten yhtäläisyyksien perusteella voidaan mm. esittää, että aunuksen kaakkoismurteet ovat syntyneet Kuujärven lyydin pohjalta.

Eteläkarjalan murteet ovat jaettavissa aunuksenpuoleisiin ja lyydinpuoleisiin. Lyydiläisalueen pohjoispuolella puhutut Mäntyselän, itäisen Porajärven, Paateneen, Ontajärven, Tunkuan ja Suikujärven murteet muodostavat lyydinpuoleisen ryhmän. Tässä ryhmässä on havaittavissa lukuisia piirteitä, jotka ulottuvat Sisä-Venäjän karjalaismurteisiin – Tveriin, Tihvinään ja Valdaihin – ja ovat selitettävissä lyydin eikä vepsän taholta.

Tähän ryhmään kuuluvien eteläkarjalaisten murteiden alue kulkee Juustjärven tienoilta Seesjärven kautta kohti Vienanmeren rannikkoa. Niiden välisessä maastossa on ennen karjalaisen ekspansion alkua otaksuttavasti asunut lyydiä puhunut väestöä.

Tällaista kuvaa tukevat myös pohjoiskarjalaan ulottuvat lyydiläisyydet.

Aunuksessa ja eteläkarjalassa esiintyy lyydiläinen pohja, eikä näitä kielimuotoja voi tutkia ottamatta huomioon lyydiä. Lyydiläismurteista löytyy yhtäläisyyksiä kaikkien Itkosen vepsästä johtamien au-

nuksen ja eteläkarjalan piirteiden kanssa. Virtarannan esittämille 19 aunuksen tunnusomaiselle piirteelle löytyy lyydistä 19 vastinetta, koko vepsästä 12 ja äänisvepsästä 15 vastinetta. Aunuksen ja eteläkarjalan kielihistoriallista kehitystä pystyy selittämään lyydistä ilman vepsää, mutta ei ilman lyydiä.

Koska rakenteellisilta ominaisuuksiltaan vepsä ei sovi lyydin ja aunuksen kantamuodoksi, määrittelen kantakielen *varhaislyydiksi*. Vertailu osoittaa, että aunuksen ja äänisvepsä ovat varhaislyydin tytärsikieliä.

Tähän viittaavat myös aunuksenkarjalaisten ja äänisvepsäläisten itsestään ja kielestään käyttämät ilmaisut, jotka ovat kehittyneet lyydiläisiä tarkoittavan etnonnymin pohjalta: *livvin* < *lüvvin* < *lüüdin* (kieli), *lüdilaine* 'äänisvepsäläinen' < *lüüdilaine* 'lyydiläinen'. Lyydi ei ole sekoituksen tulos, vaan monet vanhat piirteensä säilyttänyt omanlainen kieli, eräänlainen Aunuksen kannaksen "sanskriitti".

Kielentutkimuksessa lyydin asema on arvioitava uudestaan, koska nykyinen käsitys lyydiläismurteista perustuu pääosin 1940-luvulla tehtyihin tutkimuksiin, jolloin tieteessä ei ollut kielisosiologista suuntausta eikä riittävästi tietoja itäisistä itämerensuomalaisista kielistä.

Lyydiläismurteita ei voi pitää sekamurteina, koska ne eivät täytä sekamurteille ominaisia kriteerejä. Lyydiä ei voi myöskään luokitella minkään toisen kielen muodoksi, koska sen murteista on löydettävissä ympäristöstään selvästi erottuva oma järjestelmänsä.

Lyydiläismurteiden tarkastelu alueellisen variaation, kielellisen määrittelyn ja väestöhistorian tutkimusnäkökulmasta osoittaa, että lyydiä on lähestyttävä omanlaisenaan alueellisena ilmiönä. Lyydi täyttää itsenäisen kielimuodon kriteerit, ja sitä on pidettävä omana itämerensuomalaisena kielenään.

Lyydin kieli, jonka pohjalta on historiallisesti katsoen kehittynyt huomattava osa karjalan murteita, on hyvin arvokas Karjalan kulttuurihistorialle. Lyydin kielen aseman tunnustus, siihen kohdistuva kansainvälinen yhteistyö ja elvytystoiminnan tukeminen voivat vielä edesauttaa lyydiläisten eloonjäämistä.

Jos lyydin kaltaiset uhanalaisimmat kielet jätetään nyky maailmassa oman onnensa nojaan, on turha odottaa myös muiden kielisukulaistemme ymmärrystä ja tukea "suurten" kielten puhujilta.

MIIKUL PAHOMOV

Heikki Ontronen Kokkolassa

Tätinsä kauppiasperheessä lapsuusvuotensa varttunut **Heikki Ontronen** kuoli nopeasti edenneeseen sairauteen Kokkolassa lauantaina 7. tammikuuta 2017. Hän oli syntynyt Nivalassa 30. kesäkuuta 1933.

Ontronen muutti 13-vuotiaana siskonsa luokse Kokkolaan ja aloitti saman tien pitkään jatkuneen työuransa. Aluksi hän työskenteli mm. Hagströmin tehtaalla ja sittemmin kokin apulaisena laivoilla.

Tulevan puolisonsa Raunin (o.s. Simonen) Ontronen tapasi 1950-luvun alussa. Ennen yrittäjäksi ryhtymistään

Ontronen työskenteli yli kymmenen vuotta Österbackan puutarhalla, minkä lisäksi hän suoritti puutarhakoulun.

Pidettyään ensin omaa taimistoa Ontroset perustivat 1970-luvun lopulla kukkakauppa ja hautaus toimisto Raunin. Ontronen oli 45-vuotias, kun häneltä leikattiin aivokasvain. Työskentely omassa yrityksessä nopeutti toipumista, vaikka Ontronen joutui opettelemaan uudelleen niin puhumisen, kirjoittamisen kuin kävelynkin.

Siirryttyään eläkkeelle Ontroset muuttivat Himangalle, missä Heikki ryhtyi toteuttamaan luovuuttaan. Hän valmisti taidokkaita kaisla-, olki- ja havutöitä, joita oli esillä useissa näyttelyissä.

Heikki Ontronen palveli asiakkaita ihmisläheisessä työssä, jossa näki ihmisen elämänkaaren syntymästä kuolemaan. Ihmiset oppivat tuntemaan Ontrosen huumorintajuisena miehenä, joka täytti asiakkaiden toiveet viimeistä piirtoa myöten.

Vapaa-aikanaan hän lauloi Kokkolan Lauluveikoissa sekä osallistui Kauppa-seuran, rotarien ja Keski-Pohjanmaan yrittäjien toimintaan.

Lähimpinä häntä jäivät kaipaamaan puoliso sekä kaksi poikaa perheineen.

JORMA UUSITALO
Kirjoittaja on Heikki ja Rauni
Ontrosen perheystävä

Heikki Ontronen.

UUTISET

Valokuvan mopopojille löytyivät nimet

Karjalan Heimo -lehdessä numero 1–2 julkaistiin juttu **Caj Bremerin** valokuvanäytelystä ja kirjasta sekä taannoisesta reportaasimatkasta Vienan Karjalaan. Vuokkiniemessä otetun kuvan tekstissä oli pyyntö mopopoikien tunnistamisesta, koska kuvaaja ei ollut merkinnyt nimiä muistiin.

Tatjana Goman ja **Irja Kettunen** ottivat vihjeestä vaarin ja lähettivät viestiä toimitukseen. Heidän mukaansa mopon sarvissa istuu **Pekka Remšujev** ja kyydissä **Mihail Filippov**. Seisomassa on **Slava Lettijev**, ja lastenvaunun rattaalla istuu **Santeri Denisov**, joka on **Sulo Denisovin** poika.

Korjauksena kerrotaan vielä, että toisessa kuvassa, jossa istutaan talon portailla, on Sulo Huotinpoika Denisov, mutta kuvan nainen ei ole hänen vaimonsa, eikä ole

Karjalan Heimon saamien tietojen mukaan mopon sarvissa istuu Pekka Remšujev ja kyydissä Mihail Filippov. Seisomassa on Slava Lettijev, ja lastenvaunun rattaan päällä istuu Santeri Denisov, joka on Sulo Denisovin poika.

nimeltään **Maria**. Nainen on Sulon naapuri **Valentina Nikitina** (o.s. Kasjanova).

Vienan Karjalasta kotoisin olevalla Irja Kettusella on Vuokkiniemessä jäljellä vanhempien kesämökki, ja sukulaisia asuu vielä kylässä. Hän teki pikaviisiitin Vuokkiniemeen nyt kevätlomalla.

– Lehti oli mukana ja näytin valoku-

van sukulaisille. Kuvassa mopopojan kuskin takana istuva poika on Filippov Mihail Ivanovits (Filippov Mihail Iivananpoika). Hän ei ole enää elossa. Kävimme hautausmaalla ja pistin tämän pojan hautakivessä olevat elinajat muistiin: 24.3.1958–26.2.1991. Hautakivessä on myös kuva hänestä, hän kertoo.

Karjalan kieli voi hätkäyttää ulkopuolisia

Karjalan murteiden riskisanoista on tekeillä sanakirja, jotta väärinymmärryksiltä vältyttäisiin. Ylen karjalankielisiä uutisia juontava ja kääntävä Itä-Suomen yliopiston projektitutkija **Natalia Giloeva** kertoo keräävänsä minisanakirjaa karjalan ”riskisanoista”. Mukana työssä ovat **Timoi Munne** ja **Santtu Karhu**.

– Suomi–karjala-kääntäjän on muistettava ja tiedettävä riskisanat. Monesti ne ovat hämäävän lähellä toisiaan, merkitykset ovatkin sitten aivan erilaisia, Giloeva sanoo.

Esimerkiksi lauseen ”Kai minun lapset ollah linnas” suomalainen voi ymmärtää: ”Kaikki lapseni ovat vankilassa”, vaikka se tarkoittaa: ”Kaikki lapset ovat/asuvat kaupungissa”.

Giloevan eli Hiloin Natoin livviksi lukemia uutisia voi kuunnella osoitteessa <http://yle.fi/uutiset/18-44136>.

Koirarotu sai vahvistuksen sota-aikana

Kymmeniä karjalankarhukoiria kulkeutui jatkosodan aikana Itä-Karjalasta Suomeen. Tämä tarjosi piristysruiskeen karhukoira-rodulle, joka oli Suomessa hätää kärsimässä talvisodan jälkeen. *Koiramme*-lehti kertoo, että koiraharrastajissa oli lukuisia sotilaita, jotka löysivät vahvoja rodun edustajia. Koiria käytettiin asemasodanaikaiseen metsästyksen, vartiointiin ja seuranpitäjäksi.

Sodan jälkeen Kennelliiton johtohahmoksi ja kenraaliksi kohonnut **Erkki Raappana** johti kuuluisan korpividivisioonansa Rukajärvelle, **Viljo Kivikko** palveli Itä-Karjalassa ja **Aarne Blick** johti joukkoja Aunuksessa..

Eriyisen hyviä koiria saatiin Aunuksen alueelta. Kaksi eniten siitokseen käytettyä urosta, Viljo Kivikon Selki ja metsäneuvos **Antti Kaivolain** Tuusik olivat kotoisin samasta Selkin kylästä, joka sijaitsee suuresta Seesjärvestä hieman lounaaseen.

Elias Lönnrotin kirjeenvaihtoa julkaistiin netissä

Minkälaisen kirjeen **Elias Lönnrot** (1802–1884) kirjoitti ystävälleen **Carl Niklas Keckmanille** Uhtualla 24. marraskuuta vuonna 1836? Ainakin käsiala on tasaisen kaltevaa, mutta numerot sellaisia koukerointa, että vuosiluku voisi yhtä hyvin olla 1826.

Lönnrotin kirjeenvaihto on kulttuurihistoriallisesti ja kielitieteellisesti ainutlaatuinen aineisto, jota Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa on työstyetty julkaistavaksi 1980-luvulta alkaen. Nyt ensimmäinen osa on julkaistu ja sitä pääsee tarkastelemaan osoitteessa <http://lonnrot.finlit.fi/omeka>.

Ensimmäiseen osaan kuuluu Lönnrotin kirjoittamat noin 1 800 yksityiskirjettä.

Kaikista kirjeistä julkaistaan korkealaatuinen digitoitu kuva ja asiantuntijan laatima transkriptio.

Aineiston kuvia voi suurentaa ja pienentää, siirtää, kääntää ja ladata omaan käyttöön.

Paavo Ahava Uhtua-seuran uudeksi kunnia- johtajaksi

Paavo Ahavan yhdistyksen kunniapuheenjohtajaksi ja **Jari Helmisaaren** kunniajäseneksi. Paavo Ahava toimi 11.12.1991 perustetun Uhtuan Seudun Perinneseuran (nykyinen Uhtua-Seura ry) ensimmäisenä puheenjohtajana, jota tehtävää hän hoiti 2003 saakka.

Jari Helmisaari tunnetaan Uhtuan ortodoksisen Apostolisen Pietarin ja Paavalin kirkon, lasten terveysaseman, synnytyssairaalan ja Uhtua-seuran Seuratalon suunnittelijana ja rakentajana sekä tehokkaan rakennuskoulutusohjelman ja opiskelijavaihdon kehittäjänä ja rakennusalan opilaitoksen perustajana Uhtuulle.

Seuran puheenjohtajana jatkaa **Kari Kempinen** ja varapuheenjohtajaksi valittiin **Anna Salminen** Oulusta.

Hallitukseen uudeksi jäseneksi valittiin **Reijo Sihvonon** Espoosta.

Paavo Ahava kuvattuna Pekka Nevalaisen kirjan julkistamistilaisuudessa.

Jari Helmisaari sai Karjalan Sivistysseuran kunniajäsenyyden Turussa muutama vuosi sitten.

SYNTYMÄPÄIVÄ

Heikki Kyyrönen jakaa Lilja Veselovan kanssa stipendejä Vuokkiniemen nuorille kesällä 2013.

Heikki Kyyrönen täytti 90 vuotta

Kyyrö Matin Ontrein Huoti eli **Heikki Kyyrönen** täytti pyöreät 90 vuotta vapuna 1. toukokuuta. Opettajana työuransa tehnyt Heikki tunnetaan ennen kaikkea synnyinpaikkansa Vuokkiniemen kehittäjänä ja rakentajana.

Heikki Kyyrönen syntyi Vuokkiniemen Kyyrölässä vuonna 1927 vanhempiensa kymmenentenä ja nuorimpana lapsena. Vanhemmat **Mari** ja **Ontrei Kirillov** oleskelivat jonkin aikaa Suomessa 1920-luvun alussa, mutta palasivat kotikonnuilleen. Jatkosodan aikana Heikki lähetettiin opiskelemaan Petroskoihin eli silloiseen Äänislinnaan.

Vuonna 1944 tultiin taas Suomeen ja Heikki kirjoitti ylioppilaaksi Lapualla vuonna 1950. Isä oli kuollut vuonna 1947 ja Heikki siirtyi äitinsä kanssa Ruotsiin. Vajaan kolmen vuoden kuluttua he palasivat jälleen Suomeen. Hyvät

geeninsä Heikki on perinyt Mari-äidiltään, joka eli peräti 96-vuotiaaksi.

Vuokkiniemi on aina ollut Heikille erittäin läheinen paikka. Hän oli siellä vakituinen vierailija erityisesti siihen aikaan, kun kirkkoa ja vanhainkotiä rakennettiin. Kirkko valmistui vuonna 1997 ja vanhainkoti vuonna 2001. Heikkiä on harmittanut kirkon vähäinen käyttö, mutta sitäkin enemmän ilahduttanut vanhainkodin tarpeellisuus. Jos sitä ei olisi, ikäihmiset viettäisiin viimeisiksi vuosikseen pois kotikylästä.

Heikki on ollut vuodesta 2003 alkaen Vuokkiniemi-seuran kunniapuheenjohtaja, ja kuuluisa runolaulaja **Santra Remšujeva** oli hänen sisarensa. Lämpimät onnittelut Huotille!

AILA-LIISA LAURILA

UUTISIA KARJALASTA

Karjalan Rahvahan Liitto tarvičou kotie Petroskoissa

Karjalan Rahvahan Liitto tarvičou omua kotie Petroskoissa, jotta heitä ei potkittais nurkašta nurkkah, vain annettais ruatua omua ruatuo, mi on šuunnattu Venäjän Federatijon kanšallisušpolitiikan strategijan toteuttamiseh. Täh tapah saneli KRL:n johtaja **Natalja Vorobei** Liiton vuosikokouksessa Petroskoissa.

KRL kiäntyi Karjalan tasavallan kanšallisušpolitiikan ministerin **Andrei Manin** puoleh pyynnöllä šelvittyä Periodika-kuštantamon Peruškirjan kyšymykšet. KRL tahtou käyttöhöh Periodikašta Šuomalais-ugrilaisien kielien keškuksen, missä riittäis tilua Karjalan tašavallan kantaravhahien järještöillääki.

Vorobei on kučun kaikkie miettimäh šitä, jotta KRL:šta tulou järještö, kumpani huolehtiu ei vain kielisaseista, vain esimerkiksi šiiä, jotta tie, kumpani yhistäy Koštamušta ta Jyškyjärvie, olis loppujen lopuksi kohennettu tai še järještö, mi šelvittäy, mintäh karjalaiskylissä Karjalan ratijo ei kuulu.

– Tällä hetkellä Karjalan tašavallašša ei ole mitänä järještö, mi hoitais näitä aseita, hiän šano.

Vuotena 2016 Karjalan Rahvahan Liitto ta Kanšallisien Kulttuurien keškuš jaetih karjalan kielen kurššija Petroskoissa. Kurššilaiset opaššutah karjalan kielä Šuomalais-ugrilaisen koulun tiloissa.

Kešällä 2016 KRL:n aktivistit piettih kyykkäkilpailuja ta ošallissuttih Karjalan tašavallan eri pruasniekkoih ta pitoloih Petroskoissa, Karjalan piirilöissä ta Karjalan tašavallan ulkopuolella. Urheiluministerijön tuvella piettih Kyykkä-opaššuški männyönä toimikautena.

KRL:n Paginkanzu-pakinakerho ruato vuuvven ympäri. Šen toiminnašta voit luki *Oma Mua* -lehen šivuloilla. Liiton toiminta on niin vilkaš, jotta juttuja on *Oma Mua* -lehen melkein joka numerošša. KRL:n kannatukšella Petroskoin valtjonyliopiston opaštujat perušsettih Kajahuš-nimini nuorisofolklorijoukko.

Vuotena 2016 Karjalan Rahvahan Liiton halličukšen johtajana toimi Natalja

Kolme vuotta takaperin Natalja Vorobei (eis) tuli KRL:n piäliköksi ta jatkau täs ruavos. Täs kuvas keral on Toarie-tytär.

Vorobei, šihterinä **Tatjana Baranova** ta varšinaisina jäseninä **Šanteri Jeremejev, Tamara Ščerbakova, Valentina Mironova, Tatjana Kleerova** ta **Jevgeni Karakin.**

Karjalan Rahvahan Liiton vuosi-

kouksešša valittih halličukšen kakši uutta jäsentä, **Marija Kundoz'orova** ta **Aleksandr Stepanov.**

Natalja Vorobei jatkau ruatua ielläh Karjalan Rahvahan Liiton piälikönny.

Petroskoissa pidetty perinteinen kielikilpailu kokosi yhteen parhaat karjalan vepsän ja suomen taitajat Karjalan tasavallasta ja kauempaakin. Kuvassa yläluokkalaisten työn ääressä. Kuva: Oma Mua.

Kielikilbu piettiin lapsile Petroskois

Tämän vuvven kieliolimpiadah tuli 73 opastujua Priäžän, Anuksen, Kalevalan, Onieganrannikon, Karhumäin, Kondupohjan, Suojärven piirilöis da Petroskoilpäi. Enimät lapset (25 hengie) opastutah Petroskoin školis.

Kielen tiedäjien kilbah tuli kuuzi piiterilästy školanopastujua. Enzimästy kerdua täh pidoh tuli Piiterin Podporožjan piiris eläi vepsäläine brihačču. Kaikis enim kilbuniekkuu (12 hengie) oli suomen kielen joukos, kuduas kielineruo ozutettih yheksänden kluasan opastujat.

Suuret oldihgi liygiläzien joukot: nelländen–vijjenden opastuvuvven joukos da 9.–10. kluasoin opastujien joukos oli yksintostu hengie. Vienalastu oli vähästy vähembä – seiččemin hengin joukos da vepsälästy sidägi vähembä.

Kilvas lapsile pidi ozuttua sidä, kui hyvin hyö ellendetäh karjalan-, vepsän- da suomenkielisty paginua, kui da min veran iče maltetah paista nämih kielih. Suomen kielen parahat oldih Petroskoin 17. kymnaasin 9. opastunduvuvven opastuja **Oksana Konstantinova** da 11. opastunduvuvven opastuja **Jekaterina Žabrovets** Piiterin školan numero 23.

Vuvven 2017 karjalan kielikilvas voitettih:

4.-5. opastunduvuozi, liygiläzet: Fodor Ovčinnikov, Suomelas-ugrilaine škola (opastai Tatjana Serebrennikova).

9.-10. opastunduvuozi, liygiläzet: Jelizaveta Antonova, Suomelas-ugrilaine škola (opastai Tatjana Ignat'kova).

11. opastunduvuozi, liygiläzet: Irina Čakkojeva, Vieljärven škola (opastai Ol'ga Rešetina).

4.-5. opastunduvuozi, vienäläzet: Dmitrii Kalevič, Jyškyljärven škola (opastai Raisa Ribakova).

9.-10. opastunduvuozi, vienäläzet: Inna Aleksejeva, Kalevalan škola (opastai Nina Aleksejeva).

11. opastunduvuozi, vienäläzet: Ksenija Koltakova, Suomelas-ugrilaine škola (opastai Jelena Pankratjeva).

Veskelys juhli huumorifestivaalia

Huumorifestivuali Kukastu kummua pidettiin Veskelyksen etnokeskuksessa maaliskuuhun vaihteessa. Festivaaliin osallistui Veskelyksen koulun oppilaita, vieraita Vieljärvestä, Veskelyksen kirjaston yhteydessä toimivan Omamualazet-klubiin kuuluvia kyläläisiä sekä muuta yleisöä. Nuoret taiteilijat lukivat runoja karjalan kielellä ja esittivät Pyöräkköine-ohjelman. Ohjaajina ovat olleet omat opettajat **Oksana Serebr'annikova** ja **Nedežda Loginova**.

Oman paikkakunnan historia-aiheisen Veskelyksen tiedäjät-kilpailun parhaat saivat kirjapalkintoja. Parhaita olivat **Larisa Kulikovskaja**, **L'udmila Ivanova**, **Galina Juppjjeva**, **L'udmila Al'okina**, **Tamara Juplova**.

Veskelyksen festivaali keräsi salin täyteen väkeä.

Kielipezä avattih Vieljärveh

Kielipezän avuandu oli 3. sulakuudu. Se algai ruandan lahjoituskul. Kaikil karjalazil on suuri suavutus: on suadu aigah yksittäine kielipezä. Se on ezmäzii kogemuksii Ven'an Karjalas. Priäžän administratsii uskaldau auttua kielipeziä suurel hyvänluajindufondan projektal. Vieljärven N'apukat -nimine kielipezä on ainavo kogo Karjalan tazavallas, kudai ei toimi paikankunnan hantuzis. Kielipezä on yksittäine hommu. Sen haldivoiččii on yhteiskunnalline organizatsii Karjalan Kielen Kodi. Lapsienkavattajat ollah ylen pädöit **L'ubov Popova** da **Galina Markova**.

Allukse kielipezäh käydy on vahnembile ilmai. Sygyzys algajen roijah maksot, ga yhtellä pienembät migu tavallizes päivykois. Koordinuattoru **Natalja Antonovan** sanoin mugah, kai kielipezäh käyät lapset ollah ei ainavonnu lapsennu perhes. Kaksi lastu on perehespäi, kuduas on kuuzi brihaččulastu. Kodikielenny heile paistah anglien da ven'an kiely. Muut nelli lastu ollah ihan karjalazis perehispäi, no karjalua kodikielenny ei paista nyhteile.

– Varustuimmo täh dieloh läs vuottu aigua. Enzimäi tah-toimmo luadie kielipezän paikallizen päivykoin filialannu, kudai fyyzizesti toimis KKK:n tilois, sanou Antonova Oma Mua-zurnualus.

MATKALLA KARJALASSA, OSA 1

Kasvitiede ja kulttuuri koukuttivat Karjalaan

Karjalan Heimion viime vuoden joulunumerossa **Eeva-Kaisa Linna** keskusteli kanssani Karjalan ja Komin matkoista, joita olemme tehneet opiskelijoiden ja varttuneempien tutkijoiden kanssa. Kerroin silloin kuuluvani ”uusimaalaiseen alkuperäiskansaan”, jolla ei ole minkäänlaisia juuria Karjalassa. Samoin määrittelin itseni, kun Sammatin mökillä verkkoja kokiessani kanadalainen professori ihmetteli puuhiani. Heillä saavat näet verkottaa vain alkuperäiset asukkaat eli intiaanit. Ilmoitin hänelle painokkaasti kuuluvani uusimaalaiseen alkuperäiskansaan, mikä aiheutti selvän ahaa-elämyksen.

Kuten keskustelussa kerroin, luonto, kulttuuri ja *Kalevala* ovat riittäneet minulle ja jouduttaneet ”Karjalan koukun” tunkeutumista yhä syvemmälle sisuskaluihini. Avaan tässä ja seuraavissa lehdissä sisintäni tuon koukun ympäriltä ensin kasvimaantieteen ja kulttuurin puolelta. Kulttuuri tarkoittaa tässä numerossa hirsirakentamista. Seuraavissa numeroissa ovat vuorossa ruoka ja sauna.

Kaikien takana on Fennoskandia! Mitä itseäni luonnontieteilijänä kiinnostavaan luonnon samankaltaisuuteen itärajamme molemmin puolin tulee, jo varhain 1800-luvulla suomalaisille luonnontieteilijöille oli selvinnyt, että luonto jatkuu lähes samanlaisena kauas Suomen suuriruhtinaskunnan rajan itäpuolelle. Kysymys kuului: miten pitkälle itään, ja millä perusteilla mahdollinen luonnontieteellinen raja voitaisiin erottaa?

Itä-Karjalan ja Kuolan luonnon samankaltaisuus verrattuna Suomen luontoon sai tieteellisen perustelunsa **J. P. Norrlinin** väitöskirjassa (1871), jossa hän käsitteli Itä-Karjalaan tekemänsä kasvimaantieteellisen tutkimusretken tuloksia. Hän osoitti, että Pohjois-Euroopassa voidaan erottaa kaksi suuraluetta, jotka eroavat oleellisesti toisistaan. Nämä ovat Pohjois-Venäjä sekä Skandinavian, Suomen, Itä-Karjalan ja

Kuolan yhdessä muodostama kokonaisuus.

Geologi W. Ramsey nimesi tämän jälkimmäisen alueen Fennoskandiaksi vuonna 1898. Sekä Norrlin että Ramsay pitivät pohjoisessa Vienan merta Fennoskandian itärajana. Epäselvä ja hieman kiistanalainen kysymys Fennoskandian itärajan kulusta Vienan meren eteläpuolella jäi Norrlinin oppilaan **A. K. Cajanderin** selvitettäväksi.

Cajander retkeili kesien 1898 ja 1899 aikana yhdessä **J. I. Liron** kanssa Vienan meren, Äänisjärven ja Äänisjoen välisillä alueilla. Hän osoitti, että Fennoskandian kasvimaantieteellinen raja kulkee idempänä kuin mitä Norrlin oli pitänyt todennäköisenä.

Raja kulkee Cajanderin mukaan Äänisjoen suun itäpuolelta eteläkaakkoon eli miltei Äänisjoen suuntaisena, mutta peninkulman tai pari joesta länteen Untojarven ympäri sekä sieltä lähes suoraviivaisesti Muromin eteläpuolelle Äänisjärven kaakkoisrannalle. Cajander esitti, että myös geologinen raja kulkee Äänisjoen alajuoksun varrella idempänä kuin aiemmin oli tiedetty, ja osuu yhteen erittäin hyvin kasvimaantieteellisen rajan kanssa.

Vanhimmat Fennoskandian kilven kallioperämuodostumat Kuolan niemimaalla, Karjalassa ja Pohjois-Suomessa sekä Pohjois-Ruotsissa ovat peräisin prekambriselta aikakaudelta, jonka ikä on 2 500 – 3 100 miljoonaa vuotta. Eteläinen Suomi ja suurin osa Ruotsista kuuluu svekofennisen kallioperän alueeseen, jonka ikä on hieman edellistä nuorempi (1750–1900 miljoonaa vuotta).

Tällä alueella on eri-ikäisiä graniittisia kivilajeja sekä useita tärkeitä malmioita, joissa on erityisesti rauta- ja sulfidimalmeja. Suurin osa Fennoskandiaa on siis ikivanhaa aluetta, jonka vuorijonot ovat jo ammoin tasoittuneet juuriaan myöten.

Jääkausien mannerjäätiköt ovat murtaneet ja höylänneet ikivanhaa kallioperää, vieneet mennessään sen pintaa peittäneen rapautuma-aineksen, mutta jättäneet jäljelle erilaiset sekä veteen että kuivalle

maalle kerrostuneet glasiaaliset kerrostumat. Nämä muodostavat nyt paljastuneesta kalliopinnasta selvästi erottuvan irtaimen maankamaran.

Jääkaudet antoivat lopullisesti Fennoskandialle sen monivivahteiset ja vaihtelevat pinnanmuodot. Se on kallioiden, vaarojen, tunturien, moreenimäkien ja harjuselänteiden yhdistelmä, jossa kohonemien väliset moreeni-, hiekka- ja savialueet harvoin saavuttavat mainittavampia pinta-aloja. Siihen kuuluvat lisäksi olennaisena osana erilliset tai monimutkaisiksi vesireiteiksi yhtyneet järvet ja joet. Karjalaa nimitetäänkin Venäjällä ”kivikovaksi metsä- ja järvimaaksi”. Tämä venäläisittäin ainutlaatuinen vaihteleva Karjalan luonto on Venäjän maansisäisen matkailun vetovoima.

Varsinkin Suomessa kallioperän ja irtaimen maalajien kalkkipitoisuus on yleensä alhainen. Lisäksi on muistettava jääkauden jälkeinen maan kohoaminen, jonka suuruus vaihtelee eri osissa Fennoskandiaa. Suurimmillaan maan kohoaminen on Fennoskandian keskiosissa eli Perämeren pohjukassa (lähes 1 cm vuodessa) kun taas laidoilla eli Solovetskin saaristossa ja Pietarin alueella maan pinta hieman laskee.

Verrattuna jo alussa mainittuun Pohjois-Venäjään, Fennoskandia on hyvin erilainen. Pohjois-Venäjällä peruskallio piilee syvällä. Devoni-, hiili- ja permikausiina syntyneet kerroskivilajit muodostavat kallioperän laakeina ja lähes vaakasuorina kerroksina. Jääkaudet ovat jättäneet jälkensä suurimpaan osaan Pohjois-Venäjääkin, mutta niiden aiheuttama jälki on selvästi heikompi kuin Fennoskandiassa.

Pohjois-Venäjän alue on suurpiirteinen, yleensä miltei tasainen tai vain heikosti kumpuileva, kallioton ja suureksi osaksi järvetönkin lakeus. Selkeänä erona Fennoskandiaan ovat mahtavat ja rauhallisesti virtaavat joet, jotka ovat uurtaneet leveät ja syvät laaksot irtaimen maankamaraan ja pehmeään kallioperään. Yläjuoksulla jokien seinämät saattavat nousta hyvin jyr-

Matka, jopa matka Karjalaan, menee pieleen, jos sitä ryhtyy suunnittelemaan asenteella "perse edellä puuhun". Yritimme Vienansalossa, miten se onnistuisi. Laji on äärimmäisen vaikea, eikä yhtään helpottanut, vaikka kaveri kuinka yritti auttaa!

kästi suoraan vedestä, kun taas keski- ja alajuoksulla niitä luonnehtivat laajat terasseittain vesirajasta nousevat, erilaisista jokisedimenteistä muodostuneet tulvamaat. Jokilaaksoissa paljastuva kallioperä saattaa olla hyvinkin kalkkipitoista.

Kasveista sen rajan näkee. Metsäkasvillisuudessa siperianlehtikuusi ja siperianpihta ovat levinneet vain hieman Fennoskandian itärajan länsipuolelle. Meillä niin tavallinen kangasmetsien kenttäkerros-laji, kanerva puuttuu Vienajoen itäpuolelta lähes tyystin.

Samoin puuttuvat paljaille tai vain ohuen maakerroksen peittämille kalliolle ominaiset kasvivyhdyskunnat kuten erilaiset rupi- ja lehtijäkäläkasvustot, monet sammalyhdyskunnat, pienet kallionlakisuot, kalliomänniköt ja kalliohalkeamien niit-

tyjuovat. Toisaalta lehtokasvillisuus ja laajat lehdot ovat tyypillisiä Pohjois-Venäjän kalkkialueille. Suokasvillisuudessa voidaan todeta lettojen, lettokorpien ja lettorämeiden olevan Pohjois-Venäjällä huomattavasti yleisempiä kuin Fennoskandiassa.

Fennoskandian lajistoa tarkasteltaessa on muistettava, että se on saapunut sijoilleen vasta viimeisen jääkauden jälkeen: toisaalta jääkautisista turvapaikoista eli refugioista etelästä, toisaalta idästä. Itäistä, Venäjän Karjalan kasvistoa luonnehtivat erityisesti idänkirveli, kyläkurjenpolvi, idänukonputki, nurmikaunokki, ketokaunokki, ruokopuntarpää, siperiansinivalvatti, ruohokanukka ja sinikuusama.

Fennoskandian eliölajisto on koostumukseltaan mielenkiintoinen, koska se sisältää elementtejä etelästä, pohjoisesta ja idästä. Eteläiset lajit ovat yleensä generalis-

teja eli yleislajeja, kun taas itäiset lajit ovat usein erikoistuneita eli spesialisteja, jotka ovat sopeutuneet pohjoisen havumetsän tarjoamiin elinympäristöihin. Lajiston runsauteen myötävaikuttaa oleellisesti myös ilmaston ja geologian vaihtelevuus.

Kokonaisuutena Fennoskandian eliölajisto muodostaa omintakeisen kokonaisuuden, jollaista ei tavata muualla pohjoisella havumetsävyöhykkeellä. Siinä riittää katsottavaa ja opiskeltavaa useammallekin retkelle, jopa useammalle elämälle!

Kestävän puurakentamisen perusteet à la Viena. Moni on ihmetellyt, miten jotkut vanhat ja selvästi hyvin tehdyt puurakennukset voivat olla ryhdissään ja hyvässä kunnossa, kun taas jotkut uudemmatkin ovat lahoja. Talon perustan ja katon täytyy tietysti olla kunnossa, mutta kysyimme myös rakennuspuiden valinnasta viime retkellämme Venehjärvellä.

Santeri Lesonen kertoi seuraavasti (27.7.2016): "Rakennuspuuksi kaadettavat männyt valittiin tarkasti. Vaarojen laella kasvaneita puita vältettiin niiden oksikkuuden takia. Notkelmien ja rinteiden alaosien puita vältettiin, koska suotuisissa kosteusolosuhteissa niitä pidettiin liian nopeakasvuksena kestäväksi rakennuspuuksi, ja siten puut valittiin vaarojen rinteiltä.

Puiden sijainnin lisäksi valintaan vaikutti puiden kiertymisen suunta: yhteen rakennukseen valittiin joko vasta- tai myötapäivään kiertyneitä puita. Ilman tätä valintaa puut eivät olisi pysyneet salvoksisaan ilman työlästä lisävalmistelua. Kuormapuiksi välikattoon valittiin kuitenkin muihin runkoihin nähden vastakkaiseen suuntaan kiertynyt runko, joka jäykisti talon rakenteen."

Puiden tarkan valinnan lisäksi kaadettavaksi valitut puut valmisteltiin huolella, jotta saatiin jopa 300–400 vuotta kestäviä rakenteita. Valitut puut kaadettiin talvela, joulupäivästä lähtien seuraavan 3 kuukauden aikana lahoamisen estämiseksi, ja niiden annettiin odottaa kevääseen asti. Keväällä puut kuorittiin ja asetettiin telineille kuivumaan. Kuivumisen aikana puut myös kevenivät, joten ne oli helpompi tuoda rakennuksille seuraavana keväänä.

Eihän tällaista pitkän kokemuksen ja puiden perusteellisen tuntemisen yhdistämistä kestäväan rakentamiseen voi kuin hämmästellä ja ihastella – olit sitten kasvupaikkaekologi, puufysiologi tai hirsi-rakentamisen ja -rakennusten asiantuntija!

HARRI VASANDER
Teksti ja kuvat

HALLITUKSEN UUTISET

Yhdessä suunnitellen

Karjalan Sivistysseuran 111. vuosikokous pidettiin 8.4.2017 samana viikonloppuna heimojuhlien kanssa. Kokouksen aluksi paikallaolijat kunnioittivat hetken hiljaisuusvuosi sitten tuonilmaisiiin siirtyneen kunniapuheenjohtajansa **Pentti Keynään** muistoa. Pentti Keynäs toimi seuran puheenjohtajana vuodet 1991–2001, aikana, jota leimasi erityisesti suuri poliittinen muutos Venäjällä. Pentti Keynään toiminnan ansiot olivat lukuisat. Yhdistyksen taloudellinen asema vahvistui tuolloin tuntuvasti, mutta siihen aikaan luotiin myös lujat ja luottamukselliset yhteistyösuhteet rajantakaisiin kumppaneihin, kuten Karjalan Rahvahan Liittoon.

Hallitus jatkaa entisessä kokoonpanossaan: puheenjohtajana **Eeva-Kaisa Linna** ja jäseninä **Tuulikki Halla**, **Kari Kontu** ja **Terttu Louhikoski-Alasuutari** (toimikausi 2015–2017), **Outi Homanen**, **Senni Timonen** ja **Pekka Vaara** (toimikausi 2016–2018) sekä **Pekka Pamilo**, **Kai Peksujeff** ja **Eila Stepanova** (toimikausi 2017–2019).

Vuosi 2016 oli Sivistysseurassa vilkasta aikaa, jota leimasivat Vaasassa kolme päivää vietetyt 110-vuotisjuhlat, osallistuminen suomalais-ugrialaisten kansojen kanssa käytävään vuoropuheluun Lahdessa kesäkuussa pidetyssä maailmankongressissa sekä Tam-

pereella syyskuussa järjestettyyn suomalais-venäläiseen kulttuurifoorumiin. Loppuvuodesta ilmestyi dosentti **Pekka Nevalaisen** usean vuoden tutkimusten tuloksena syntynyt 110-vuotisjuhla-julkaisu *Kulkukauppiaista kauppaneuvoksiin. Rajakarjalaisten liiketoimintaa Suomessa*.

Seuran toiminta jakautuu neljään painopistealueeseen: kieli ja kulttuuri, historia ja perinne, julkaisutoiminta sekä kyykkä. Vuoden 2016 toiminnasta löytyy tarkemmin tietoa seuran nettisivuilla.

Seuran edustajat tapaavat vuosittain keskeiset yhteistyökumppanit Karjalan tasavallassa sekä osallistuvat syksyisin järjestettävään Suomalais-venäläiseen kulttuurifoorumiin neuvotellakseen uusista hankkeista karjalaisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Vuosittaista toimintaa suunnitellaan karttuneiden kokemusten sekä karjalaisten ja suomalaisten yhteistyökumppaneiden kanssa käytyjen keskustelujen ja saadun palautteen pohjalta erilaisiksi hankkeiksi.

Seura kantaa huolta erityisesti karjalan kielen uhanalaisuudesta. Karjalan tasavallassa kielen puhujia on edelleen, tosin heidän keski-ikänsä nousee vuodesta toiseen. Kieltä voi opiskella niin yliopistossa kuin kouluissakin. Etnokulttuurisen opetus suunnitelman puitteissa tasavallassa myös panostetaan karjalankielisten oppimateriaalien kehittämiseen. Myös opettajien osaamisen tärkeys tunnustetaan ja koulutusta kansankielten täydennyskoulutukseen järjestetään. Erityisen ilahduttavaa on, että kielipesätoiminta on elpymässä. Vieljärvellä toimivassa Karjalan Kielen Kodissa on hiljattain avattu kylän lapsille puhdasoppinen kielipesä, jossa karjalan kieltä puhutaan koko päivä.

Vuonna 2017 yhteistyötä jatketaan niin suomalaisten kuin karjalaisten yhteistyökumppaneiden kanssa lukuisilla alueilla. Erityisesti mainittakoon Kansallisten Kulttuurien Keskuksen kanssa käynnistynyt yhteistyö akateemisen mieskuorolaulun kehittämiseksi Karjalan tasavaltaan. Hanke *Runojahdi – Pajon Mahdi* on kaksivuotinen. Suomen puolella hanketta vetää tunnettuun Härkösten runonlaulajasukuun kuuluva **Paavo Joensuu**, jonka johdolla on jo käynnistynyt runojen sanoitus- ja sävellystyö. Laulut esitetään aikanaan sekä Suomen että Venäjän puolella pidettävissä konserteissa. Soittimina on tarkoitus käyttää vanhoja karjalaisia perinnesoitimia.

Hiljainen hetki pidettiin Karjalan Sivistysseuran 111. vuosikokouksen aluksi noin vuosi sitten tuonilmaisiiin siirtyneen kunniapuheenjohtaja Pentti Keynään muistoksi.

LAUKUNKANTAJAT

TOUKOKUU 2017

Tuppelaisten jalanjäljillä

Kai Peksujeff on karjalaisuuden läpitunkema mies, jolla on huomattavan vahva vianalainen ja erityisesti vuokkiniemeläinen identiteetti. Isän isoäiti **Liepan Nasto** oli syntynyt Vuokkiniemellä. Nasto meni naimisiin kostamuslaisen **Ossippa Peksujeffin** kanssa. Lapsia syntyi useita, joista osa jäi Neuvostoliittoon ja osa siirtyi Suomeen. Kun perhe oli lähdössä ja auto pakattu, Liepan Nasto päätti viime tipassa kuitenkin jäädä nähdäkseen vielä joskus Vuokkiniemeltä evakuoitun tyttärensä **Iron**.

Kai syntyi Göteborgissa, jonne hänen vanhempansa olivat muuttaneet työn perässä. Kain ollessa pieni tuli mummi hoitamaan häntä. Mummi puhui vain karjalaa.

Kai valittiin Karjalan Sivistysseuran hallitukseen kolme vuotta sitten ja hänen kautensa jäsenenä jatkuu edelleen. Kai ja uhtualaisjuurinen **Eeva-Kaisa Linna** keskustelivat Vuokkiniemen asioista.

EKL Olet hankkinut eriomaisen karjalan kielen taidon. Mistä innostus syntyi? Miten olet kielen oppinut?

KP Ala-asteella jouduimme tekemään sukuselvityksen ja minulle selvisi, että isän nimi oli aikoinaan ollut Peksujeff (nykyisin Paajaste). Mietin myös mummin käyttämää kieltä, joka ei ollut kuitenkaan suomi. Ihmettelin tätä. Sitten käsiini osui **Matti Pöllän** *Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla*, jossa törmäsin esimerkiksi Peksujeffeihin ja Vatasiiin. Myöhemmin kirjastossa tutustuin **Pertti Virtarannan** kirjaan *Vienan kylä kiertämässä*. Palaset sijoituivat paikalleen ja asiat rupesivat saamaan merkityksiä. Mummin puhuma kieli, vieraankuuloiset sukunimet, ohimennen kuulut heitot mummin sukulaisesta, Karjalassa asuvasta **Jaakko Rugojevista**. Hankin kaikki Virtarannan kirjat ja Kotuksesta hänen nauhoitteitansa, joita kopioin itselleni ja kuuntelin.

Kirjojen ja nauhoitteiden maailma kuulosti tutulta, mutta oli kuitenkin vieras. Menin vuonna 2001 ensimmäisen kerran Vuokkiniemelle ja halusin käyttää siellä edelleen puhuttua kieltä.

EKL Olit Vuokkiniemi-seurassa, ensin hallituksessa ja sitten puheenjohtajana. Vuokkiniemi-seura on tehnyt isoja asioita. **Heikki Huoti Kyyrönen** on rakentanut vanhainkodin ja kirkon Vuokkiniemelle. Sinä olet toimittanut järkälemäisen teoksen *Tupenkolahuttajien mailla*, joka on laaja katsaus Vuokkiniemeen sen esihistoriasta toiseen maailmansotaan. Miten idea syntyi?

KP Oli kaksi asiaa. Minulla ei ollut riittävästi tietoa oman suvun elinympäristöstä eikä myöskään ollut olemassa kunnollista Vienan Karjalan historiaa. Julkaisun tuli kattaa riittävän pitkät aikajänne ja kuvata laajasti ihmisten koko elämänpäiriä. Minulle oli tärkeää, että kirja kuvaa myös kieltä. Sain **Olga Karlovan** kirjoittamaan Vuokkiniemen henkilö- ja paikannimistä ja **Pekka Zaikovin** paikallisesta murteesta. Olga kertoo kirjassa esimerkiksi alueen korkonimistä, joilla toisia hännättiin. Vuokkiniemeläiset olivat ”tuppelaisia” eli ”tupenkolahuttajia”, sillä heillä sanottiin olevan tapana kolisuttaa puukon tuppeja eli huotria tavatessaan. Pekan mukaan taas Vuokkiniemellä puhutaan puhtainta karjalaa.

Eeva-Kaisa Linna ja Kai Peksujeff.

EKL Kirjassa on useita artikkeleita levottomista ajoista, nimittäin historioitsijat kirjoittavat häyräkästä eli heimosodista, Neuvostoliiton alkuajoista, vainon vuosista ja pakolaisista.

KP Olen halunnut useita näkökulmia ja useita ajanjaksoja. Vienan Karjalan ja Suomen välinen raja on säilynyt Vuokkiniemen korkeudella muuttumattomana vuosisatoja. Olen halunnut ymmärtää miten eri aikakausien tapahtumat – rauhatomuudet, sodat, evakkoon lähdöt – ovat näkyneet ja vaikuttaneet. Heimosotien aikana perheen jäsenet saattoivat päätyä vastakkaisille puolille. Suvussani on esimerkiksi eräs tragedia: Ossippan kälyn mies houkutteli hänet Kaskolan suunnalle, jossa lähietäisyydeltä ampui hänet.

EKL Nyt Vuokkiniemi on valokeilassa, kun kylä valittiin suomalais-ugrilaiseksi kulttuuripääkaupungiksi vuodeksi 2017. Voitto on suorainen työvoitto, sillä kylä haki status-ta jo vuodeksi 2015. Silloin kylä pääsi finaaliin saakka mutta hävisi Viron Obinitsalle. Mitä Vuokkiniemen tulee nyt tehdä hyödyntääkseen tämän merkittävän statuksen?

KP Vuokkiniemen ihmisille tämä sisältää paljon mahdollisuuksia ja tittelin myötä laajalti näkyvyyttä. Tämän hyödyntäminen edellyttää, että kaikki ovat mukana suunnittelemassa, asettamassa tavoitteita ja toteuttamassa, niin keskenään kuin yhteistyössä Kostamuksen kaupungin sekä muiden tapahtumanjärjestäjien kanssa. Minun mielestäni johtajuuden tulee olla vuokkiniemeläisten käsissä. Juuri he tuntevat kylän, karjalaisuuden, omat mahdollisuutensa ja voimavaransa. Kulttuurikylän voitto on Vuokkiniemen kylän ja sen eläjien. Vuosi on kylälle tilaisuus paitsi näkyä laajalti, myös mahdollisuus vahvistaa vianankarjalaisuutta ja suomalais-ugrilaisuutta. Onnistuessaan vuosi voi tuoda myös taloudellisia hyötyjä.

Tällä palstalla keskustellaan Karjalan Sivistysseuraa lähellä olevista asioista.

Kesän karjalaiset menovinkit

TOUKOKUU

18.-19.5. Stolbovan rauhasta (1617) tulee kuluneeksi 400 vuotta. Lihoslavlissa juhla ja kansainvälinen konferenssi: "Tverinkarielazet: 400 vuotta Tverin mualla". Lisätiedot: www.tverinkarjala.fi.

19.-20.5. Kansainvälinen kyykkäkilpailu, Kostamus, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: sari.heimonen@gmail.com tai puh. +358 44 5671943.

27.5. Kyykkää. Boris Karppelelän muistokilpailu. HK, JOUK, N Pari. Pirkkolan urheilupuisto, Helsinki alk. klo 10. Lisätiedot: Kimmo Kuikka, puh. 045 131 3948 tai kyykkäliitto.fi.

28.5. Tapion kyykkää, Ruovesi. HK, N Pari. Ruoveden urheilukeskuksen kenttä (Urheilutie 7) alk. klo 10. Lisätiedot: Kari Mikkonen puh. 044 746 4263 tai kyykkäliitto.fi.

KESÄKUU

4.6. Luetaan runoja -kirjallisuusfestivaali karjalaisille kirjailijoille, Kylätalo, Vuokkiniemi, Karjalan tasavalta.

5.6. Tamara Jufan näyttelyn avajaiset. Taidemuseo, Petroskoi, Karjalan tasavalta.

10.6. Karjalan tasavallan syntymäpäivä. Aunus, Karjalan tasavalta.

12.6. Karjalan piirakan festivaali. Hotelli Piipunpiha, Sortavala, Karjalan tasavalta.

16.8.-18.6. Karjalan Liiton Karjalaiset kesäjuhlat Jyväskylässä. Lisätiedot: karjalanliitto.fi.

17.6. Kyykkää. Jyväskylässä. Miesten SM-joukkuekilpailu ja Naisten SM-parikilpailu, Kuokkalan kenttä (Pohjanlahdentie 12). Lisätiedot: miika.sorvali@gmail.com tai kyykkäliitto.fi.

17.6. Uhtuan karjalaisten juhlat: kyykkäkilpailuja, konsertteja, kanervacäijyn juontia. Uhtua (Kalevala), Karjalan tasavalta. Lisätiedot: Uhtu-seura.

18.6. Kansainvälinen huumorin kyläfestivaali Kindasovo. Kindasovon kylä, Prää-

sän piiri, Karjalan tasavalta.

23.-25.6. Kansainvälinen festivaali Venäjän kansojen eepokset Kalevalan luona. Petroskoi, Karjalan tasavalta.

24.6. Karjalaiset laulujuhlat. Aunus, Karjalan tasavalta.

24.6. Luusalmen kisat -kesäjuhlat. Luusalmi, Karjalan tasavalta.

25.6.-1.7. Karjalan kielen kurssi (livvi) Kižin saari, Karjalan tasavalta. Lähtö Joensuu. Lisätiedot: Karjalan Liitto.

27.6. Kylän juhlat Borovoissa. Borovoi, Karjalan tasavalta.

28.6.-2.7. Musiikkijuhla Somelo. Kainuu / Vienan Karjala. Lisätiedot: festivals.fi.

HEINÄKUU

1.-2.7. Sommelo-festivaali. Uhtua (Kalevala) ja Haikola, Karjalan tasavalta.

1.-2.7. Suomalais-ugrilainen musiikkifestivaali, erityisesti nuorille suunnattu. Vuokkiniemi, Karjalan tasavalta.

6.7. Iivanan päivän juhla. Klo 18 konsertti ja ohjelmaa, klo 20 karjalaisia perinteitä, pelejä, ennustamista yms. Kontokki (esiintymislava järven rannalla), Karjalan tasavalta.

9.7. Kirjallisuusfestivaali. Haikola (Uhtua / Kalevala), Karjalan tasavalta.

10.-14.7. Karjalan kielen ja kulttuurin kurssi (viena).

Vuokkiniemi, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: Valentina Karakina (suomeksi) / karakin.86@mail.ru

12.7. Petrun päivän pruasniekka. Uhtua (Kalevala), Karjalan tasavalta.

12.7. Petrun päivän juhla. Akonlahti, Karjalan tasavalta. Huom. Akolahden kylään pääsyyn tarvitaan viranomaisien lupa, joka on haettava noin kuukausi aikaisemmin.

15.7. Teräskontie 2017 -kilpailu, ekstreme-rata, erikoisia urheilulajeja, joukkuekilpailu. Ponkalahden kylä, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: sari.heimonen@gmail.com tai

Vasta valmistuu kesäjuhlassa.

Matkamiehen risti tarjoaa taukopaikan.

puh. +358 44 5671943.

29.7. Kyykkää. Bomba-turkaus, Nurmes. HK, JOUK, N Pari. Porokylän koulun kenttä (Mähköntie 19), alkaen klo 10.00. Lisätiedot Riitta Juntunen, puh. 040 592 8863 tai kyykkäliitto.fi.

ELOKUU

2.-5.8. Aunuksen Musiikkifestivaali 2017 -matka, nyt kuudetta kertaa. Aunus, Viitele, Kuujärvi, Vieljärvi. Karjalan tasavalta. Lisätiedot: www.aunuksenmusiikkifestivaali.com, a.koski@netikka.fi tai puh. 0500 712903 sekä kononen.reino@gmail.com tai puh. 045 8636663. Busimatka/-reitti: Vaasa-Kuopio-Joensuu, n. 320 €, sis. ohjelman mukaisen matkat, majoitukset, osallistumismaksut, Matka-Ärrä Oy: matka-arra@kolumbus.fi

2.-6.8. Vuokkiniemi suomalais-ugrilainen kulttuurikylä 2017 pääjuhla ja Iljan päivän pruasniekka, ohjelmaa ja monipuolisia tapahtumia monena päivänä. 5.8. klo

12-18 päätaphtuma Ontsin aukiolla, 5.8. klo 19-22 ilta-juhlat Ontsin aukiolla. Vuokkiniemi, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: sari.heimonen@gmail.com tai puh. +358 44 5671943.

3.-7.8. Iljan-päivän pruasniekkamatka Vuokkiniemeen, Vuokkiniemi-seura järjestää, Asmo Kallio puh. 050 372 044, aokallio@gmail.com tai Tuula Takamäki, puh. 040 719 3201, tuula.takamaki@saunalahti.fi. Lisätiedot: <https://vuokkiniemiseura.wordpress.com>.

4.-5.8. Kansainvälinen kalastusfestivaali Laatokan saaristo. Sortavala, Karjalan tasavalta.

5.8. Kižin regatta -kansainvälinen festivaali. Kižin saari, Karjalan tasavalta.

5.8. Kansainvälinen musiikkifestivaali Kivet pajatetah. Kolatselän kylä, Prääsän piiri, Karjalan tasavalta.

13.8. Marjajuhla Arhippa ja Miihaili Perttuselle. Latvajärvi, Karjalan tasavalta. Huom: Latvajärven kylään pääsyyn tarvitaan viranomaisien lupa, joka on haettava noin kuukausi aikaisemmin.

13.8. Maria Makovei pruasniekka. Vuoninen, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: <https://vuokkiniemiseura.wordpress.com/kyla-tanaan/tapahtumat-vuosittain/>.

21.8. Jyskyjärven kesäjuhla. Jyskyjärvi, Karjalan tasavalta.

26.8. klo 11 Perinteinen Venejärven pruasniekka ja Pokkojuhla. Karjalan tasavalta.

26.8. Evakkojuna 2017 Tampereelta Haapamäelle. Lisätiedot: evakkojuna.fi. Lähtö klo 9.00, Juupajoki 10.30-12.30 ja Haapamäki klo 13.30. Evakkomarkkinat HöyryveturiPuistossa klo 12-18.

Menovinkkilista on koottu Uhtua-seuran ja Vuokkiniemi-seuran sivuilta sekä muista lähteistä. Karjalan Heimo ei vastaa mahdollisista muutoksista kesäohjelmassa.